

MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA
OPISKELUSTA DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Anna-Riikka Ojala
Opinnäytetyö, syksy 2012
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Ojala, Anna-Riikka. Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kokemuksia opiskelusta Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Helsinki, syksy 2012, 61 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Helsinki, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Diakonia-ammattikorkeakoulun, Helsingin yksikön maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden hyvinvointia edistäviä ja kuormittavia tekijöitä opiskelu- ja harjoittelupaikoilla. Aihe on ajankohtainen, sillä maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita on paljon eri oppilaitoksissa. Tutkimus pyrkii kuvailemaan Diakin maahanmuuttajaopiskelijoiden henkilökohtaisia kokemuksia sekä kehittämideoita opiskelun helpottamiseksi.

Tutkimuskysymykset olivat 1) Mitkä tekijät vaikuttavat maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden hyvinvointiin ja jaksamiseen opinnoissaan ja harjoitteluissa Diak Helsingissä? 2) Kuinka toimintaa voisi kehittää, jotta opiskelu ja harjoittelu sujuisivat paremmin?

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivista tutkimusotetta käyttäen. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla neljää maahanmuuttajataustaista opiskelijaa, jolla on takanaan useampi harjoittelu ja opintokokonaisuus. Tutkimusaineisto kerättiin keväällä 2012. Haastattelu analysoitiin käyttämällä teemoittelua.

Tutkimuksen perusteella tärkeitä hyvinvointia edistäviä tekijöitä olivat orientoivat opinnot, koulun henkilökunnan tuki ja läheisten tuki. Kuormittavia tekijöitä olivat vaikeudet ryhmätyötilanteissa, kielivaikeudet ja identiteettiongelmien sekä rasismi ja syrjintä. Haastateltavat toivoivat erityisesti tasa-arvoista kohtelua opiskelijana sekä ystävyyttä ja toimintaan mukaan ottamista kantasuomalaisilta opiskelijoilta.

Asiasanat: Maahanmuuttajat, opiskelu, työharjoittelu, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Ojala, Anna-Riikka.

Immigrant students' experiences on studying at Diaconia University of Applied Sciences in Helsinki.

61 p., 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Sciences.

The purpose of this study was to research what kind of challenges the immigrant students at Diaconia University of Applied Sciences (Diak) experience during their studies and the practice periods. The research reveals issues that affect students' studying both positively and negatively. The aim was also to find out how studying could be easier for them and what kind of improvements would they prefer.

This study was conducted qualitatively. Thematic interviews were used in collecting the material from four immigrant students in Helsinki. In the beginning, a questionnaire was sent via e-mail to all the students who had participated in orientation studies, which were offered for immigrants who do not speak Finnish as their mother language. The interviews were held during March and April 2012. The material was analyzed by using content analysis.

Results showed that the interviewees were rather satisfied with their on-going studies at Diak Helsinki. The way the interviewees experienced their challenges in studying varied slightly but a common opinion was that they had had enough support in studies and passed all the courses and exams. The interviewees thought, however, that there could be more support from the Finnish fellow students because sometimes they felt excluded. The students wanted to be more involved in school activities and be more included in school community as well as being treated equally.

According to the interviewees, it was challenging to study in a foreign language and they had to spend at least twice as much time on doing all the assignments and exams required. Some hoped for more tutorial support in language problems throughout the studies, but the others considered that the orientation studies in the beginning were sufficient enough. In practical training it is important for the employees to understand the cultural differences between Finnish and foreign people.

In conclusion, some changes in Diak Helsinki are needed although students were rather satisfied with the system already. For example continuous inclusion in the school community is required so that the immigrant students would not be left as outsiders.

Keywords: immigrant, study, practical trainee, qualitative study

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPISKELU AMMATTIKORKEAKOULUSSA	8
2.1 Diakonia-ammattikorkeakoulu.....	9
2.2 Maahanmuuttajaopiskelijana Diakissa – opiskelun tukipalvelut.....	10
2.2.1 Kuraattorin ja opinto-ohjaajien palvelut.....	11
2.2.2 Tuutorointi.....	11
2.2.3 Orientoivat opinnot.....	12
2.2.4 Valmentavat opinnot	13
3 HYVINVOINTIIN JA JAKSAMISEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ.....	15
3.1 Opiskeluun vaikuttavat tekijät yleisesti ammattikorkeakouluopinnoissa..	15
3.2 Sosiaaliset suhteet.....	16
3.3 Syrjintä.....	17
3.4 Liikunta	18
3.5 Opetus ja ohjaus.....	18
3.6 Opiskelu vieraassa kulttuurissa	19
3.7 Taloudellinen tilanne.....	20
3.8 Ammatillinen osaaminen uudessa maassa ja kulttuurissa.....	21
4 MONIKULTTUURISUUS TYÖ- JA HARJOITTELUPAIKOILLA	22
4.1 Monikulttuurisen työyhteisön voimavarat ja haasteet.....	23
4.2 Asenteet ja ennakkoluulot työ- ja harjoittelupaikoilla.....	24
4.3 Kiusaaminen ja syrjintä	25
5 TUKIMUSMENETELMÄT	27
5.1 Tutkimuskysymykset.....	27
5.2 Aineiston keruu	28
5.3 Teemahaastattelu	29
5.4 Aineiston analysointi	30
6 TUTKIMUSTULOKSET	32

6.1 Vastaaajien taustatiedot	32
6.2 Opiskeluun positiivisesti vaikuttavat tekijät ja toimijat	32
6.2.1 Orientoivien opintojen merkitys	33
6.2.2 Kuraattorin ja opinto-ohjaajan tuki	33
6.2.3 Tuutorointi	34
6.2.4 Opettajien tuki	35
6.2.5 Läheisten tuki	35
6.3 Opiskelua kuormittavat tilanteet ja tekijät	36
6.3.1 Ryhmätyötilanteet	36
6.3.2 Ennakkoluulot, syrjintä ja rasismi	37
6.3.3 Taloudelliset vaikeudet ja ongelmat ajanhallinnan kanssa	38
6.3.4 Kielivaikeudet ja identiteetti	39
6.4 Kokemukset harjoittelupaikoista	40
6.4.1 Työntekijöiden asenne	41
6.4.2 Harjoittelijan asema muihin opiskelijoihin tai työntekijöihin	42
6.4.3 Valmiudet ja perehdyttäminen	42
6.4.4 Asiakastyö ja oman kulttuuritaustan hyödyntäminen	43
6.5 Opiskelun ja harjoittelun kehittäminen	44
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	47
8 POHDINTA	52
8.1 Tutkimustulosten luotettavuus ja eettisyys	53
LÄHTEET	55

LIITE 1: Haastattelupyyntö

LIITE 2: Haastattelukysymykset

1 JOHDANTO

Teen opinnäytetyötäni CDS -projektille. Kyseessä on To Care To Dare To Share – syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa – projekti, joka on alkanut 1.9.2009 jatkuen kaksi vuotta. Projekti on valtakunnallinen Diakonia-ammattikorkeakoulun hallinnoima yhteistyöhanke, jossa on mukana 14 ammattikorkeakoulua. Hankkeen tavoitteena oli ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin lisääminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Projektin päämääränä on tukea sekä suomalaisten että ulkomaisten ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia ja opintojen loppuunsaattamista.

Jaksaminen ja hyvinvointi opiskelussa ovat tärkeä ja ajankohtainen asia tällä hetkellä myös yhteiskunnallisessa keskustelussa. Varsinkin nuorten syrjäytymisen opinnoista ja työelämästä on herättänyt paljon huolta myös päättäjätasolla. CDS -hanke on pyrkinyt luomaan uusia työkäytäntöjä ja –välineitä syrjäytymisen ehkäisemiseen ja opintojen tukemiseen. Hankkeessa pyrittiin luomaan toimivat tunnistus- ja tukikäytännöt sekä palveluketju vaikeuksissa oleville opiskelijoille. Lisäksi pyrittiin kehittämään välittävää ilmapiiriä ja sitouttamaan henkilöstö tukemaan opiskelijoiden hyvinvointia. (To Care, To Dare, To Share 2012.)

Aihe on ajankohtainen myös nykyistä hallitusohjelmaa lukiessa. Tavoitteeksi on laadittu maahanmuuttajien kotouttaminen, työllistäminen sekä rasminvastaisuuden edistäminen. (Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelma 2011.) Kotoutumisen kulmakivenä pidetään työtä ja koulutusta. Työ tuo mukanaan sosiaalisia suhteita, taloudellista riippumattomuutta sekä kohentaa itsetuntoa. (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Vesala 2002, 22.) Maahanmuuttaja- ja ulkomaalaistaustaisten työelämäänsä sijoittuminen ja yhteiskuntaan integroituminen edellyttävät puolestaan riittävää kotimaisen kielen taitoa sekä suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin tuntemusta. (Opetusministeriö 2009.) Kokonaistavoitteena on maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan tasavertaisena kansalaisena.

Koska sekä jaksaminen ja hyvinvointi opiskelussa että maahanmuuttopoliittiset kysymykset ovat olleet paljon esillä muun muassa mediassa ja eri keskusteluissa, koin tärkeäksi ja mielekkäästi lähteä työstämään opinnäytetyötä, jossa käsiteltäisiin molempia aiheita. Opinnäytetyöni tavoitteena on löytää keinoja maahanmuuttajaopiskelijoiden tukemiseen heidän opinnoissaan ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyössäni keskityn erityisesti kuvaamaan tekijöitä, miten maahanmuuttajataustaisten oppilaiden hyvinvointia opinnoissa voitaisiin edistää ja estää opintojen mahdollista keskeyttämistä.. Lopuksi esitän kehittämisideoita toimintaan niin, että opiskelu työharjoitteluineen olisi sujuvampaa.

2 OPIKELU AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Ammattikorkeakouluja on Manner-Suomessa tällä hetkellä 26, joiden lisäksi Ahvenmaalla toimii oma ammattikorkeakoulu. Kunnallisia ammattikorkeakouluja on 4, kuntayhtymän omistamia ammattikorkeakouluja on 7 ja yksityisiä ammattikorkeakouluja on 14. Ammattikorkeakoulussa suoritettavia tutkintoja ovat ammattikorkeakoulututkinto ja jo työelämässä oleville korkeakoulututkinnon suorittaneille tarkoitettu ylempi ammattikorkeakoulututkinto. (Ammattikorkeakouluopinnot i.a.; Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a.)

Ammattikorkeakouluopiskelijoita on vuonna 2010 ollut noin reilu 113 459. Luku sisältää AMK-tutkinnon aikuis- ja nuorten koulutuksen, ylemmän AMK-tutkinnon suorittavia sekä opettajankoulutusta että erikoisopintoja suorittavat opiskelijat. AMK-tutkinnon aikuis- ja nuorten koulutuksen osuus on 106 025 opiskelijaa. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla puolestaan opiskelee yhteensä 29 046 henkilöä. (Opetus- ja kulttuuriministeriön tilastoja 2010.)

Ammattikorkeakouluopiskelussa on yhteys työelämään ja alueelliseen kehittämiseen. Niissä suoritettavat tutkinnot ovat ammatillispainotteisia korkeakoulututkintoja. Ammattikorkeakoulujen soveltava tutkimus- ja kehitystyö palvelee opetusta sekä tukee alueen kehitystä, elinkeinoja ja työelämää. Lisäksi monet ammattikorkeakoulut tarjoavat aikuiskoulutusta työelämäosaamisen kehittämiseksi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a.)

Ammattikorkeakouluopetuksessa pyritään tuottamaan itsenäisiä ja rohkeita moniosaajia, jotka omaksuvat ajattelutavan elinikäisestä oppimisesta ja kykenevät työllistämään itsensä ammatinharjoittajina, yrittäjinä sekä muiden palveluksessa. Oppilaitoksen on pyrittävä vaikuttamaan yhteiskunnallisiin muutoksiin ja muutosten suuntaan. (Kilpiäinen 2003, 30.)

2.1 Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diakin ammattikorkeakoulukokeilu alkoi elokuussa 1996. Toiminta vakinaistettiin vuonna 2000. Nykyisin Diakonia-ammattikorkeakoulu on ylivoimaisesti suurin sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen järjestäjä Suomessa. Diakiin kuuluu neljä koulutusyksikköä eri toimipisteineen, jotka ovat Diak Pohjoinen (Oulu), Diak Länsi (Pori ja Turku), Diak Itä (Pieksämäki) sekä Diak Etelä (Helsinki, Järvenpää ja Kauniainen). Diakonia-ammattikorkeakoulussa opiskelee opetus- ja kulttuuriministeriön (2010) tilastojen mukaan 2 512 opiskelijaa. Kokonaisuudessaan Diakonia-ammattikorkeakoulussa henkilökunta koostuu 359 työntekijästä, josta opetushenkilökunnan osuus on 170. Sosiaali- ja terveysalalla toimii 114 työntekijää. Diak Etelässä 70 työntekijää ja 1 000 opiskelijaa. (Diakonia-ammattikorkeakoulu i.a.; Opetus- ja kulttuuriministeriön tilastoja 2010.)

Diakissa on viisi koulutusohjelmaa: sosiaalialan, hoitotyön, viittomakielentulkin sekä puhuttujen kielten tulkkauksen koulutusohjelma ja englanninkielinen koulutusohjelma Degree Programme in Social Services. Painopisteet ja erikoistuminen voivat vaihdella toimipisteen mukaan. Diak Etelässä Järvenpään toimipisteessä suuntautumisvaihtoehdot ovat sosiaalialan koulutusohjelma, sosiaali- ja kasvatustieteiden koulutusohjelma, kristillinen lapsi- ja nuorisotyö sekä kirkon nuorisotyönohjaaja. Kauniaisten yksikössä puolestaan on erikoistuttu kirkon varhaisnuoriso- ja nuorisotyöhön. (Diakonia-ammattikorkeakoulu i.a.)

Järvenpään Diak on tarjonnut syksystä 2006 alkaen mahdollisuuden kouluttautua englanninkielellä sosionomiksi. Kyseessä on sosiaalialan koulutusohjelmana DSS, Degree of Social Services. Koulutusohjelma on tarkoitettu niin suomalaisille, kuin muistakin maista tulleille opiskelijoille. Koulutusohjelmassa on vaihtoehtona syventyä myös kirkolliseen alan toimintaan. (Diakonia ammattikorkeakoulu i.a.)

Helsingin toimipaikka on erikoistunut urbaanin kaupunkiympäristön ja monikulttuurisen elämän haasteisiin. Erikoisalana toimipisteessä on mielenterveys- ja päihdekysymykset sekä kansainvälistymiseen, monikulttuurisuuteen ja toiseuden kokemukseen liittyvät teemat. Helsingin toimipaikassa voi opiskella hoito-

työn koulutusohjelmaa, tutkintona sairaanhoitaja (210 op) - sekä sairaanhoitaja-diakonissa (240 op). Terveystenhoitajan tutkinto on 240 op. Lisäksi Helsingissä on mahdollisuus opiskella sosiaalialan koulutusohjelmaa, tutkintona sosionomi (210 op) tai sosionomi-diakoni (240 op) sekä puhuttujen kielten tulkkauksen koulutusohjelmaa (210 op). Aikuisopetuksessa voi opiskella hoito- ja sosiaalialaa. (Diakonia ammattikorkeakoulu i.a.)

Diakonia-ammattikorkeakoulu tarjoaa oppilailleen mahdollisuuden ammatilliseen kehittymiseen ja kasvuun ja pyrkii tukemaan oppilaitaan tässä prosessissa koko opiskelun ajan. Diakin perusarvoja ovat kristillinen lähimmäisenrakkaus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja avoin vuorovaikutus, joten opintojen ohjaimiseen ja yksilölliseen tukemiseen panostetaan paljon. Myös maahanmuuttajille on paljon palveluita, ja heitä rohkaistaan aktiivisesti käyttämään niitä. (Diakonia ammattikorkeakoulu i.a.)

2.2 Maahanmuuttajaopiskelijana Diakissa – opiskelun tukipalvelut

Diakonia-ammattikorkeakoulussa on kaiken kaikkiaan maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita tällä hetkellä (2012) 294. Diak Etelän osuus on melko suuri, 263 oppilasta. Helsingin toimipisteessä puolestaan opiskelee 176 maahanmuuttajataustaista opiskelijaa. (Opintoimisto 2012.) Heistä suurin osa on käynyt orientoivat opinnot ennen siirtymistä varsinaiseen päiväopetukseen kantasuomalaisten opiskelijoiden kanssa. Orientoivien opintojen yhteydessä muodostetaan pienemmät tutorryhmät, jotka koostuvat vain maahanmuuttajataustaisista opiskelijoista. Ryhmä kokoontuu opintojen alkuvaiheessa vähän useammin, loppuvaiheessa muutamia kertoja.

Diakonia-ammattikorkeakoulu pyrkii jatkuvasti kehittämään toimintaansa. Yksi tutkimisen kohteita on opiskelijahyvinvoinnin kehittäminen. Diak on järjestänyt monia hankkeita, joilla edistetään koulunkäynnin sujuvuutta. Esimerkkeinä on muun muassa Opi oppimaan-hanke, jossa tuetaan opiskeluvaikeuksien kanssa ponnistelevia henkilöitä tai esiintymispelkoisille Irti esiintymisjännityksestä -hanke. (Heusala, Kokko & Marttila 2011, 15–19; 34–35.) Myös maahanmuutta-

jaopiskelijoiden hyvinvointia seurataan ja tuetaan aktiivisesti. Seuraavassa keskeisiä Diakin palveluita, joita on kohdistettu erityisesti kyseiselle opiskelijaryhmälle.

2.2.1 Kuraattorin ja opinto-ohjaajien palvelut

Diakonia-ammattikorkeakoulu järjestää oppilailleen kuraattorin palveluita. Kuraattori toimii psykososiaalisten palveluiden asiantuntijana, joka kartoittaa opiskelijan kokonaistilanteen ja ohjaa edelleen muihin asiantuntijapalveluihin. (Marttila & Häkkinen 2008, 26.) Maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille ei kuitenkaan ole tarjottavana palveluita heidän omalla äidinkielellään. Opiskelija saattaa jossain vaiheessa opintojaan väsähtää ja motivaatio saattaa laskea ja pahimmassa tapauksessa oppilas saattaa syrjäytyä kouluyhteisöstään. Syitä tähän voi olla monia.

Varsinkin maahanmuuttajataustaiselta opiskelijalta saattaa esimerkiksi puuttua läheisten ihmisten tukiverkko ympäriltään. Maahanmuuttajaopiskelija voi myös olla varautuneempi kanssakäymisessä johtuen aikaisemmista kokemuksistaan viranomaisten kanssa. Kuraattorin avulla opiskelija pääsee puhumaan tilanteestaan ja yritetään yhdessä löytää apua mahdollisiin ongelmiin tai kadonneeseen motivaatioon. (Karhia 2005, 34.)

Opinto-ohjaaja puolestaan auttaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisessa ja auttaa opiskelijaa pysymään ajan tasalla opinnoista. Opinto-ohjausta ohjaavat samat arvot kuin millaiset Diakin perusarvot ovat. Diak Helsingissä sosiaali- ja terveysalalle ovat omat opinto-ohjaajat. Opinto-ohjaaja tukee opiskelijaa koko opintojen ajan. Saatu palvelu on yksilöllistä, opiskelijan tuen tarpeen ja kokonaistilanteen mukaisia. (Diakonia ammattikorkeakoulu i.a.) Maahanmuuttajaopiskelijat käyttävät opinto-ohjaajan palveluita hyvin hyödykseen. Moni pitää hyödyllisenä, että opintoihin on saatavilla tukea ja opiskelijaa autetaan pysymään ajan tasalla suoritettavista opinnoista.

2.2.2 Tuutorointi

Jokainen opiskelija kuuluu tuutorryhmään. Ryhmät ovat pieniä, opintojen alkuvaiheessa muodostettuja ryhmiä, joilla on opettajatuutori, joka ohjaa ryhmää ja antaa myös henkilökohtaista ohjausta. Ihmiset vaihtuvat opintokokonaisuudesta toiseen siirryttäessä, mutta tuutorryhmä pysyy samana. Onkin hyvä olla yhteisiä keskusteluja tuttujen opiskelijoiden kanssa, jotka ovat samassa vaiheessa opintoja. Pienryhmissä on esillä opiskelun ajankohtaisten teemojen lisäksi niitä ammatillisen kasvun kysymyksiä sekä muita mieltä askarruttavia asioita, joita opiskelijat haluavat käsitellä. Lisäksi tuutoreiden tavoitteena on tunnistaa ja ohjata mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ongelmatilanteisiin joutuvia opiskelijoita eteenpäin eri tahoille, joista he voisivat saada lisätukea. (Diakonia-Ammattikorkeakoulu i.a., Marttila & Häkkinen 2008, 24.)

Maahanmuuttajataustaisilla opiskelijoilla on opintojensa tukena ollut sekä pitkäkestoinen tuutorointi, jonka on tarkoitus pysyä samana koko opiskeluajan sekä tuutorointi, jossa ryhmä pysyy yhdessä ensimmäisen lukuvuoden ajan, sen jälkeen ryhmät sekoittuvat kantasuomalaisten opiskelijoiden ryhmiin. Molemmilla malleilla on hyvät ja huonot puolensa. Opiskelijat saavat toisistaan pitkäkestoisessa tuutoroinnissa vertaistukea koko opintojensa ajan, sillä opiskelijat ovat ryhmässä, jossa on muita vieraalla kielellä ja vieraassa kulttuurissa opiskelevia ihmisiä. Ongelmana jaottelussa kuitenkin on, että se pitää maahanmuuttajataustaiset omissa ryhmissään koko ajan, sen sijaan, että ryhmät integroituisivat ja sekoittuisivat tasaisesti. (Karhia 2005, 13.) Nykyisin Diakissa on käytössä maahanmuuttajille lyhytkestoisen tuutoroinnin malli (Nieminen 2012).

2.2.3 Orientoivat opinnot

Maahanmuuttajataustaisille tarkoitettu sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakouluopintoihin orientoiva koulutus toimi yli 10 vuotta erillisrahoituksen turvin ja viimeinen ryhmä syksyllä 2011 (Nieminen, 2012). Diakonia-ammattikorkeakoulu on tarjonnut maahanmuuttajataustaisille orientoivaa koulutusta ammattikorkeakouluopintoihin, joiden laajuus oli 30 opintopistettä. Koulutuksen tavoitteena oli parantaa suomen kielen taitoa sekä opiskeluvälmiuksia. Tämän jälkeen opiskelija pääsi suorittamaan tutkintoon johtavia varsinaisia opintokokonaisuuksia.

Opiskelijoilta edellytettiin hakukelpoisuutta, jonka tavallisimmin tuotti lukion opimäärä tai ylioppilastutkinto tai vähintään 3 -vuotinen ammatillinen tutkinto tai lähihoitajan tutkinto. Tutkintoon johtavaan koulutusohjelmaan siirtyminen edellytti orientoivien opintojen hyväksytyä suorittamista. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012.) Suurin osa ennen vuotta 2012 aloittaneista maahanmuuttajataustaisista opiskelijoista ovat suorittaneet orientoivat opinnot enne varsinaiseen opetukseen siirtymistä.

Orientaatio-opiskeluissa opiskelijalla on ollut mahdollisuus yhdistää tutkintotavoitteisen koulutuksen opinnot ja orientoivat sisällöt yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Tämä lisäsi opiskelijamotivaatiota orientaatiokursseilla, koska siellä suoritettavat opinnot eivät ole irrallisia varsinaisista kurssiopinnoista. (Karhia 2005, 11.)

Marjaana Karhia (2005, 12–14.) on tutkinut Diakin maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemuksia korkeakouluopintoihin orientoivilla opinnoilla. Orientoivat opettajat ovat vastanneet alussa opiskelijoiden ohjauksesta, kun taas opinto-ohjaajat puolestaan tarjoavat normaaleja palveluita, kuten tukea henkilökohtaisen opetussuunnitelman laadintaan. Orientaatio-opintojen jälkeen opiskelijat ovat siirtyneet heitä puoli vuotta myöhemmin aloittaneiden kantasuomalaisten opiskelijoiden ryhmiin. Siirtyminen on ollut välillä haastavaa, sillä monet opiskelijat ovat edelleen tarvinneet paljon tukea suomenkielisessä opiskelussa.

2.2.4 Valmentavat opinnot

Syksystä 2012 alkaen orientoivien opintojen tilalla alkaa ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus maahanmuuttajille, joka kestää yhden lukuvuoden. Lähiopetusta on kolmena päivänä viikossa. Koulutuksen järjestäjinä ovat useat ammattikorkeakoulut kuten Diak, Humak, Arcada ja Haaga-Helia. Koulutukseen ei ole mahdollista saada opintotukea, sen sijaan opiskelija voi hakea työmarkkinatukea opintojensa ajalle. Lukuvuosi on maksullinen.

Valmentavat opinnot eivät kuitenkaan suoraan johda opintoihin Diakissa, vaan opintojen tavoitteena on tukea oppilasta opintoihin yleisesti ammattikorkeakouluissa. Opiskelija saa tietoa aloista ja työtehtävistä, joihin voi valmistua ammattikorkeakoulusta. Lisäksi suomen tai ruotsin kieltä on mahdollista kehittää. Opintojen jälkeen pyritään yhteishaussa pääsykokeilla hakijan valitsemaan ammattikorkeakouluun ja suuntautumislinjalle. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012.)

3 HYVINVOINTIIN JA JAKSAMISEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ

3.1 Opiskeluun vaikuttavat tekijät yleisesti ammattikorkeakouluopinnoissa

Riitta Kaliman (2011, 102–110) tutkimuksen mukaan verrattuna muihin ammattikorkeakoulun oppialoihin sosiaali- ja terveysalan opiskelijat yleisesti kokevat saavansa parhaiten työelämälähtöistä opetusta, opinto- ja uraohjausta sekä opinnäytetyön ohjausta. He myös kokivat itsensä kaikkein omatoimisimmiksi. Suurimmat syyt opintojen keskeyttämiselle olivat syy työelämään siirtymisellä sekä opintojen liiallinen vaativuus ja aikaavievyys.

Sosiaali- ja terveysministeriön teettämän selvityksen (2004) mukaan ammattikorkeakouluissa kärsitään opiskelijoiden keskuudessa jonkun verran väsymyksestä, jännittyneisyydestä sekä univaikeuksista. Noin 40 % sosiaali- ja terveysalan opiskelijoista oli kokenut ahdistus- ja masennusoireita ainakin jossain vaiheessa opintoja. Opiskelutyytyväisyysmittauksen mukaan noin puolet opiskelijoista koki opiskelun mieluisaksi. Sosiaali- ja terveysalan opiskelijoista jopa noin 90 % koki olevansa oikealla alalla. Myös opintojen ohjauksen määrään oltiin tyytyväisiä. (Erola 2004, 49.)

Työssäkäynti voi myös osaltaan vaikuttaa opiskelijan jaksamiseen. Työssäkäynti voi olla opiskelua tukevaa toimintaa ja edistää työelämään pääsyä opintojen jälkeen, mutta esimerkiksi ajankäytön kanssa voi syntyä haasteita opiskelijalle. Tilastokeskuksen tutkimuksen (2011) mukaan ammattikorkeakouluopintojen ohessa työssä käyvien osuus oli vuonna 2010 59 prosenttia. Suojelualan ja sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista työssäkäyviä oli hiukan keskiarvoa enemmän, 63 prosenttia. Työssäkäyvien osuus opintojen ohella on ollut kasvussa viime vuosina ja nykyisin prosenttiosuus lienee huomattavasti suurempi.

Motivaatio oli tutkimuksen mukaan suurin syy poissaoloille. Sosiaali- ja terveysalalla motivaatio opiskelua kohtaan oli kuitenkin suurempi kuin muilla ammatti-

korkeakouluopiskelijoilla. Näistä opiskelijoista vanhemmat opiskelijat sekä lapsiperheelliset olivat motivoituneimpia opiskelemaan. Lähes puolet opiskelijoista oli kärsinyt uupumuksesta, minkä vuoksi poissaolopäiviä oli kertynyt vähintään yksi. Myös sairaus saattoi olla syynä poissaoloihin. (Sulander & Romppanen 2007, 22.)

Tärkeää on jo opiskelijavalintavaiheessa kartoittaa oppilaitokseen hakevien ihmisten valmius pyrkimälleen alalle. Diakonia-ammattikorkeakoulussa on vuodesta 1996 käytetty valintakokeissa ulkopuolista psykologiyritystä mittaamaan hakijoiden opiskeluvalmiuksia, sosiaalista kyvykkyyttä, motivoituneisuutta sekä alalle soveltuvuutta. Psykologien lisäksi opiskelijavalinnassa on aina mukana opettajien haastattelu. (Karhia 2005, 10.)

3.2 Sosiaaliset suhteet

Sosiaaliset suhteet ja ryhmään kuulumisen tunne tuovat opiskelijalle hyvänolon ja arvostuksen tunnetta. Lisäksi oppimisympäristön turvallisuus, hyväksytyksi tuleminen sekä arvostus ja luottamus vahvistavat positiivista minäkuvaa ja luottamusta itseensä. (Sulander & Romppanen 2007, 16.)

Hyvät sosiaaliset suhteet ovat tärkeä voimavara. Keskustelutuen puute, yksinäisyys ja pieni lähipiiri saattavat kuormittaa psyykkistä hyvinvointia. Vuorovaikutuksella, johon liittyy muun muassa välinpitämättömyyttä, vihamielisyyttä ja kärsimättömyyttä, on todettu olevan kielteinen vaikutus terveyteen. Stressiä lisää yksinäisyys ja se, että läheiset ihmiset asuvat eri paikkakunnalla. Maahanmuuttajaopiskelijoilla sukulaiset voivat asua kaukanakin heidän nykyisestä kotimaastaan, jolloin yksinäisyys saattaa korostua vielä enemmän kuin tavallisella suomalaisella opiskelijalla. (Sulander & Romppanen 2007, 19.)

Maahanmuuttajataustaisilla sekä suomalaisilla opiskelijoilla on elämässään myös paljon samankaltaisia kriisejä, jotka vaikuttavat opiskeluihin. Tällaisia syitä voivat olla esimerkiksi parisuhteen päättyminen. Tilannetta voi hankaloittaa, mikäli kulttuuritausta ei hyväksy ongelmista puhumista. (Karhia 2005, 40.) Per-

heeltä saatu tuki on keskeisessä asemassa opintojen aikana. Erityisesti puolison tuki koetaan erittäin tärkeäksi: positiivinen asenne ja kannustus koetaan voimavaraksi. Tuki voi olla henkistä kannustusta, mutta myös konkreettista esimerkiksi osallistumalla päivittäin kodin askareisiin. Kielteinen asenne puolestaan kuormittaa opiskelua. (Partanen-Rytilahti 2008, 42.)

Maahanmuuttajilla ei välttämättä ole yhtä laajaa tukiverkkoa ympärillään kuin suomalaisilla opiskelutovereilla. Diakin opiskelijoista moni on ehtinyt asua jo kauan Suomessa ennen opintojen aloittamista ja monella on ympärillään jonkinlainen tukiverkko sekä tietoa erilaisista tukipalveluista. (Karhia 2005, 38.) Yleisesti opiskelijoiden stressiä lisää yksinäisyys ja se, että läheiset ihmiset asuvat eri paikkakunnalla. Maahanmuuttajaopiskelijoilla sukulaiset voivat asua kaukanakin heidän nykyisestä kotimaastaan, jolloin yksinäisyys saattaa korostua vielä enemmän kuin tavallisella suomalaisella opiskelijalla. (Sulander & Romppanen 2007, 19.)

3.3 Syrjintä

Räty (2002, 188–189) määrittelee teoksessaan rasismien ideologiana, jona mukaan ihmiset voi asettaa syntyperänsä mukaisesti tiettyyn arvojärjestykseen. Rasismilla tarkoitetaan mitä tahansa syrjintää tai ennakkoluuloa. Syrjinnässä ihmiset joutuvat eriarvoiseen asemaan ilman perusteltua syytä.

Maahanmuuttajataustainen opiskelija voi kokea monenlaista syrjintää eri tahoilta opintojensa aikana. Lähtökohtaisesti itse koulutuksessa on tärkeää ottaa huomioon opiskelijan kokonaistilanne ja tarjota erityistukea. Tukitoimet voivat olla joko taloudellisia tai muita toimenpiteitä, kuten henkilökohtaisen opintosuunnitelman laadinta henkilön itsensä osaamistason ja voimavaroista lähtökohdista. Opiskelussa syrjintää voi tapahtua opettajien tai opiskelijoiden toimesta. Syrjimyksen ilmenemismuotoja voivat olla väheksyminen, eristäminen, naljailu ja äärimmäisissä tapauksissa väkivalta. (Aaltonen, Joronen & Villa 2008, 61.)

3.4 Liikunta

Liikunnan harrastamisella on koettu olevan positiivinen yhteys jaksamiseen. Vähemmän liikuntaa harrastavilla on suurempi riski sairastua masennukseen ja heillä on todettu olevan enemmän unensaanti vaikeuksia kuin aktiivisesti liikkuvilla. (Sulander & Romppanen 2007, 51.)

Diakonia-ammattikorkeakoulussa liikuntaa pyritään edistämään muun muassa O'Diakon välityksellä. O'Diako on Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden opiskelijakunta. Se tarjoaa opiskelijoille edullisia ja monipuolisia liikuntapalveluita. Opiskelijakorttia vastaan on mahdollista hankkia liikuntapassi, joka mahdollistaa pääsyn monipuolisille ryhmäliikuntatunneille, alennuksen liikuntakursseille, sekä erilaisten muiden liikuntavuorojen käytön. Lisäksi Diakonissalaitoksella on kuntosali, jota opiskelijoiden on mahdollista käyttää. Oppilaiden on lisäksi mahdollista varata itselleen tiloja muun muassa ryhmä- tai pariliikuntaan, kuten kori-, lento- tai sulkapallon pelaamista varten. (O'Diako i.a.)

3.5 Opetus ja ohjaus

Maahanmuuttajataustaisen opiskelijan kohdalla ohjauksen merkitys on suuri. Anu Peltoniemen (2009) selvityksen mukaan tärkeäksi tukikeinoksi opiskelussa ovat osoittautuneet keskustelut henkilökohtaisesta opiskeluohjelmasta (HOPS), jolloin opettajalla on aikaa henkilökohtaisesti ja rauhassa puhua opiskelijan kanssa tämän oppimisesta ja samalla motivoida, ohjata ja kannustaa opiskelijaa eteenpäin. Yhdessä opettajan kanssa on myös hyvä määrittää oppijan omat haastealueet sekä opiskelutaidot ja etsiä niihin ratkaisuja. Opiskelijalle voisi olla hyötyä myös erilaisista tukitunneista, joissa esimerkiksi käytäisiin läpi oppituntien tai opiskeltavan teorian sisältöä tarkemmin. (Nissilä & Sarlin 2009, 158–163.)

Diakonia-ammattikorkeakoulussa ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijaa koko tämän opintojen ajan. Edellä on lueteltu konkreettisesti opintojen tukena olevat tahot. Näiden lisäksi löytyy erilaisia hankkeita, kuten Polulla -projekti, CDS -hanke ym., jotka yrittävät kehittää koulun toimintaa opiskelijoiden hyvin-

voinnin lisäämiseksi. Esimerkiksi Polulla -projektin myötä opiskelun sekä ohjauksen tueksi on otettu käyttöön henkilökohtaisen opintosuunnitelman lisäksi erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimis- ja työkyvyn sekä terveydentilan arviointilomake.

Maahanmuuttajien tukeen on kiinnitetty erityistä huomiota, ja heille tuutorointi, kuraattorin palvelut ja opintojen ohjaus ovat käytössä jopa hieman intensiivisemmin kuin kantasuomalaisille opiskelijoille. Lisäksi on perustettu opinnäytetyö tukiryhmä maahanmuuttajille, sillä itsenäiseen opinnäytetyöprosessiin tarvitaan enemmän tukea, kuin muuhun opetukseen. (Marttila & Häkkinen 2008, 24, 35.)

3.6 Opiskelu vieraassa kulttuurissa

Hyvinvointia kuormittavia ja opiskelua hidastavia tekijöitä ovat maahanmuuttajien keskuudessa opiskelu vieraalla kielellä. Tämän lisäksi opiskelija voi kohdata muitakin haasteita, kuten sosiaalisia ja traumaperäisiä ongelmia. Onkin tärkeää, että opiskelija saa kokonaisvaltaista tukea, ja myös opiskelijan kulttuurista ja koetut kokemukset otetaan tukea mietittäessä huomioon. (Nissilä & Sarlin 2009, 38.)

Joskus haasteita opiskeluun voi tulla myös erilaisesta oppimismallista. Suomessa käytössä oleva kriittisen ajattelun malli kannustaa oppilasta omaaloitteisuuteen, kokeiluihin sekä ratkomaan pulmatilanteita luovasti. Kyseinen oppimismalli voi vaihdella suuresti muissa kulttuureissa vallalla olevista malleista, joissa oma pohdinta ja kriittinen ajattelu ei ole olennaista. (Nissilä & Sarlin 2009, 153.) Maahanmuuttajataustaisten sairaanhoitajaopiskelijoiden kokemuksia kartoittavassa pro gradu -tutkielmassa todetaan, että varsinkin iäkkäämmät opiskelijat kokevat uusien opiskelumallien omaksumisen hankalana, kun esimerkiksi opettaja-oppilassuhde on tasavertaisempi. Monesti he eivät tiedä, kuinka opettajaan tulisi suhtautua, kun auktoriteettisuhde on niin erilainen. (Partanen-Rytilahti 2008, 51.)

Erilaisen oppimismallin sisäistäminen on haastavaa esimerkiksi sellaisesta maasta tulevalle, missä on suuren valtaetäisyyden kulttuuri. Tällaisia ovat muun muassa Venäjän, Afrikan, Aasian tai Etelä-Amerikan maat. Oma-aloitteisuuden ja kriittisen opiskelun sijaan suureen valtaetäisyyteen tottunut voi olettaa, että opettaja antaa yksityiskohtaiset ohjeet ja tehtävät suoritetaan tarkasti annettujen ohjeiden mukaan. Myös harjoittelupaikoilla saattaa olla vaikeuksia sopeutua suomalaiseen työkuulttuuriin. Suomalaisessa työkuulttuurissa korostetaan oma-aloitteisuutta. Työmenetelmistä sekä esimiestoiminnasta palautteenanto on sallittua, jopa suotavaa. Tasa-arvoisuutta korostava työyhteisö voi olla monelle maahanmuuttajalle täysin uutta ja vierasta. (Kirkkopalvelut 2012.)

3.7 Taloudellinen tilanne

Yleisimmät yksittäiset syyt opiskelun esteisiin ovat ansiotyö, taloudellinen tilanne sekä perhe ja lapset. Toimeentulo on erityisen haastavaa silloin, kun opiskelijoilta puuttuu vanhempien taloudellinen tuki. (Sulander & Romppanen 2007, 16.) Monet opiskelijat myös Diakissa joutuvat tekemään keikkatyötä opintojen ohella, jotta pärjäisivät taloudellisesti. Aktiivinen työskentely kuitenkin saattaa vaikuttaa opiskelijan jaksamiseen. Yksi merkittävimmistä syistä opintojen viivästyymiseen on kokoaikaisen työssäkäynnin sekä opiskelun yhdistäminen. (Marttila & Häkkinen 2008, 19.)

Maahanmuuttajataustaisilla taloudelliset vaikeudet ovat usein yleisempiä kuin muilla oppilailla. Esimerkiksi monet muslimiopiskelijat eivät suostu ottamaan lainaa opintojensa rahoittamiseksi, sillä uskonto kieltää korkojen maksamisen. Lisäksi monella on perhe huollettavanaan ja heillä saattaa olla huoli lastensa hyvinvoinnista. Lastenhoitoapua voi myös olla vaikea saada. (Karhia 2005, 4, 39.)

Maahanmuuttajaopiskelijoiden kohdalla on otettava huomioon vielä se, että moni lähettää rahaa lähtömaassa asuville sukulaisille. Lähtömaan kulttuuriin saattaa kuulua, että rikkaammassa maassa asuva tukee rahallisesti muuta su-

kua. Tämä tuo uutta taloudellista haastetta jo muutenkin pieniin kuukausituloihin.

3.8 Ammatillinen osaaminen uudessa maassa ja kulttuurissa

Diakonia-ammattikorkeakoulussa on paljon vanhempia maahanmuuttajaopiskelijoita, joilla haasteena on uudelleen kouluttautuminen ja opintojen aloittaminen alusta uudelleen. Heillä saattaa olla jokin tutkinto alkuperäisessä maassa, jota ei Suomessa voida sellaisenaan vielä hyväksyä. (Karhia 2005, 42.) Monelle saattaa olla erittäin haastavaa, että kotimaassa hankittu arvostettu tutkinto ei kelpaakaan uudessa maassa ja moni joutuu täydentämään opintojaan, tai jopa aloittamaan opinnot aivan alusta tai hankkimaan täysin uuden ammatin.

Teoksessa Terveysalan ammatit ja koulutus, Suvi Niemisen (2011, 232) artikkelin mukaan esimerkiksi monen maahanmuuttajataustaisen sairaanhoitajan tie työskentelyyn Suomessa on erittäin hankala tiukkojen kielivaatimusten vuoksi. Jo kertynyttä ammatillista osaamista alkuperäisessä kotimaassa ei haluta mitätöidä puutteellisen suomen kielen vuoksi, sillä monella on takanaan pitkä työkokemus. Motivaatiota voi lisäksi syödä se, että monen sairaanhoitajakoulutukset katsotaan Suomessa opistotasoiseksi koulutukseksi. Harva kuitenkaan haluaa tehdä perushoitajan työtä, jos alkuperäisessä maassa on opiskellut itselleen korkeamman, akateemisen tutkinnon.

4 MONIKULTTUURISUUS TYÖ- JA HARJOITTELUPAIKOILLA

Harjoittelut ovat Diakonia-ammattikorkeakoulussa tärkeässä osassa varsinaisen teoriaopetuksen rinnalla. Harjoittelussa opitaan käytännössä se, mitä teoriatunneilla on ennen harjoittelua opiskeltu. Tutkintosäännön (2011, 15) mukaan opiskelijaa perehdytetään ammattiopintojen kannalta keskeisiin käytännön työtehtäviin sekä tietojen ja taitojen soveltamiseen työelämässä. Harjoittelun vähimmäismäärät opintopisteittäin vaihtelevat suoritettavan tutkinnon mukaan. Esimerkiksi sairaanhoitajat suorittavat 90 op, terveydenhoitajat 100 op ja sosionomit 45 op harjoittelua.

Työyhteisöissä näkyvä suhtautuminen maahanmuuttajiin lienee myös verrattavissa opiskelijoiden harjoittelupaikoissa saataviin kokemuksiin. Edellä oleva teoria pohjautuu tutkimuksiin suomalaisesta työkuulttuurista ja -yhteisöistä. Suomessa työympäristössä monikulttuurisuus on kasvanut sosiaali- ja terveysalalla. Kansallisissa ja muissa virallisissa kannanotoissa sekä ohjelmissa todetaan, että työelämän, ammatillisten työntekijöiden ja palvelujärjestelmien valmiuksia kohdata eri kulttuuritaustan omaavia asiakkaita ja työntekijöitä tulee lisätä. (Arviolommi 2005, 11.)

Monikulttuurisuus ja maahanmuuttajat nähdään yhdeksi vaikuttavaksi muutosvoimaksi. Haasteita ja kehityskohtia monikulttuurisessa työyhteisössä löytyy kuitenkin edelleen. Henkilöstöstrategioita tutkimalla on todettu, että henkilöstövoimavarojen haasteet painottuvat nyt ja tulevaisuudessa sellaisiin käytännön toimenpiteisiin, joilla työyhteisön monikulttuurisuuden, moninaisuuden ja erilaisuuden hyväksyminen saavutetaan. (Vartia 2010, 616.)

Sosiaalitoimen vuosien 2006–2008 ja terveystoimen vuosien 2007–2009 henkilöstöstrategian painopistealueet kohdistuivat selkeästi maahanmuuttajien rekrytointiin. Monikulttuurisessa työyhteisössä edellytetään muutakin, kuin että rekrytoidaan työyhteisöön ulkomaalaisia työntekijöitä. Varsinkin sosiaalitoimen henkilöstöstrategiassa on esiintynyt viittauksia työyhteisötasolla tapahtuvaan erilai-

suuden hyväksymiseen ja henkilöstön tasa-arvoisuuteen. Periaatteen toteutumisesta ei kuitenkaan ole annettu toimintaohjeita. (Vartia 2010, 627.)

4.1 Monikulttuurisen työyhteisön voimavarat ja haasteet

Arvilommin (2005) tutkimuksen mukaan monikulttuurisuus nähdään monella työpaikalla voimavarana. Kulttuuritulkit ja maahanmuuttajataustaiset työntekijät ovat tärkeänä osana työyhteisön arkea. Työntekijät pystyvät asiakaskunnan omalla kielellä selventämään monimutkaista palvelujärjestelmää ja kartoittamaan asiakkaan tarvitsemia palveluita ja tukea paremmin kuin kantasuomalainen työntekijä. Lisäksi työntekijä-asiakassuhde voi olla luottamuksellisempi ja antoisampi, kun osapuolet omaavat saman kulttuuritaustan. Luottamuksellisen asiakassuhteen syntyminen on tärkeää varsinkin arkaluontoisilla aloilla, kuten mielenterveysalalla. Maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden katsotaan osaavan hoitaa ja lähestyä potilasta ammattitaitoisesti ja kunnioittavasti. (Voima 2007, 35, 71–72.)

Kyösti Voima (2007, 72) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan terveysalan työntekijöiden kokemuksia ja mietteitä maahanmuuttajataustaisista työtovereistaan. Terveysalalla maahanmuuttajataustaisilta työntekijöiltä odotetaan riittävää suomenkielen taitoa niin suullisena kuin kirjallisenakin. Kirjallisen taidon merkitys niin sosiaali- kuin terveysalalla on korostunut etenkin raportoinnin siirtyessä enemmän sähköiseen tiedottamiseen. Potilasturvallisuuden kannalta hyvä kieli-taito on ensiarvoisen tärkeää. Pelkona työyhteisössä voi olla huoli ammattitaidon tasosta sekä työntekijän sopeutumisesta suomalaiseen työkulttuuriin ja tapoihin. Mietteitä herätti myös kulttuuristen seikkojen vaikutus hoitotoimenpiteiden suorittamiseen. Lisäksi jo aiemmin mainitut suuren valtaetäisyyden ongelmatilanteet suomalaiseen työkulttuuriin sopeutuessa voivat myös asettaa haasteita työntekijälle.

4.2 Asenteet ja ennakkoluulot työ- ja harjoittelupaikoilla

Donn Byrnen (1971) samankaltaisuus vetää puoleensa – hypoteesin mukaan ihmiset hakeutuvat itseään muistuttavien seuraan, haluavat olla yhteistyössä sekä luottavat heihin paremmin. Myös kulttuurinen etäisyys vaikuttaa ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Kulttuuriseen etäisyyteen vaikuttaa muun muassa kieli, uskonto ja taloudellinen hyvinvointi. Mitä suurempi etäisyys, sitä haastavampaa on vuorovaikutus ja ristiriitojen todennäköisyys vuorovaikutuksessa kasvaa. (Vartia 2010, 664–665.)

Suomessa toteutetun Monikulttuurisuus voimavarana -hankkeen (2005) osana tehtiin tutkimus maahanmuuttajien työoloista 16 työyhteisössä, jossa oli sekä maahanmuuttajataustaisia, että kantaväestöön kuuluvia työntekijöitä. Tutkimuksen mukaan valtaosa työntekijöistä tulee toimeen hyvin keskenään toisiinsa tutustumisen jälkeen, huolimatta kulttuuritaustasta. Suomalaisiin on kuitenkin maahanmuuttajien mielestä vaikeampi tutustua kuin toisiin maahanmuuttajiin. Osa koki myös, että suomalaiset eivät keskustele maahanmuuttajien kanssa ja kokivat myös olonsa välillä syrjityksi. Tutkimuksessa todettiin lisäksi, että avoimuuden ja luotettavuuden arvojen ollessa vuorovaikutuksen perusarvoja, koettiin työyhteisöissä, että avoimuutta eri ryhmien välillä löytyi, mutta luottamuksessa oli vielä paljon kehitettävää. (Vartia 2010, 666; Juuti 2005, 44, 103.)

Myös työterveyslaitoksen artikkelikokoelmassa on tutkimus maahanmuuttajista suomalaisissa työyhteisöissä. (Bergbom ym. 2007.) Maahanmuuttajataustaiset kokivat, että heidän suhteensa omaan kulttuuriseen tai kansalliseen ryhmään kuuluvien työntekijöiden kanssa oli myönteisempi kuin suhde suomalaisiin tai muista maista tulleisiin työntekijöihin. Tämän lisäksi kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden keskinäiset suhteet vaikuttivat myönteisemmiltä kuin mitä aikaisimmissa tutkimuksissa on havaittu. (Vartia 2010, 674–677.)

Tutkimustulokseen vaikutti myös vastaajan kulttuurinen ja kielellinen etäisyys kantaväestöön. Suomea lähellä olevista alueista tulleet maahanmuuttajat kokivat suomalaiset työtoverinsa myönteisimmäksi, kuin kauempaa tulleet maahanmuuttajataustaiset työntekijät. Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajien

oma arvio puhutusta suomen kielen taidosta ei ollut niinkään yhteydessä heidän kokemuksiinsa suhteisiin suomalaisiin työtovereihin. Suhteet toisiin maahanmuuttajataustaisiin sekä oman kulttuuritaustaisiin työntekijöihin koettiin puolestaan sitä myönteisemmäksi, mitä sujuvampi oma suomen kielen taito oli. (Vartia 2010, 674–678.)

Maahanmuuttajataustaisilta työntekijöiltä itseltään kysyttäessä tärkeitä työllistymiseen liittyviä seikkoja, saatiin selville, että hyvän kielitaidon lisäksi oma henkilökohtainen asenne, oma-aloitteisuus ja aktiivisuus olivat merkittävässä asemassa työtä hakiessa ja työssä selviytymisessä. Työllistymiseen kielteisesti vaikuttaneita seikkoja olivat puutteellinen suomen kieli, työnantajien ennakoasenteet ja rasismi. Myös lähtömaan koulutuksen tasoa oli vähätelty. (Voima 2007, 75.)

4.3 Kiusaaminen ja syrjintä

Maarit Vartia on Työpaikkakiusaaminen monikulttuurisissa työyhteisössä - tutkimuksessaan (2010) käsitellyt maahanmuuttajataustaisten ja suomalaisten kokemuksia työpaikkakiusaamisesta eri aloilla. Sosiaali- ja terveysalalla maahanmuuttajien ja suomalaisten kiusaamisesta raportoinnin välillä ei ollut suuria eroja. Lisäksi kiusaamisen kokemuksia oli vähemmän muihin aloihin verrattuna. Noin kymmenesosa maahanmuuttajataustaisista tunsi joutuneensa joskus kiusaamisen uhriksi. Maahanmuuttajan kansallisuudella ei ollut vaikutusta kielteisen kohtelun kohteeksi joutumiselle. Kiusaajana oli aina suomalainen työtoveri. Tässäkään tutkimuksessa maahanmuuttajan kielitaito ei ollut yhteydessä koettuun kiusaamiseen. (Vartia 2010, 686–687.)

Lievä syrjintä on melko tavallista työpaikoilla. Se voi ilmentyä Juutin mukaan kantaväestön ja maahanmuuttajien välisenä jännitteenä, vuorovaikutuksen välttelyä, ylimääräisinä tarkastuksina työn jäljestä sekä erilaisina huomautuksina. Neljäsosa maahanmuuttajista oli sitä mieltä, että johto ja esimiehet olivat syynä eriarvoistumiseen työpaikoilla. (Juuti 2005, 49.) Myös Arvilommin (2005) selvityksessä keskeiseksi haasteeksi nousee työyhteisössä johdon ja koko työ-

yhteisön sitouttaminen maahanmuuttajatyön kehittämiseen. Johdolta odotetaan tukea työyhteisön arvojen ja asenteiden kehittämiseen.

Niemisen artikkelin mukaan varsinkin jo lähtömaassa sairaanhoitajakoulutuksen saaneilla opiskelijoilla on pääosin myönteinen suhtautuminen työharjoittelujaksoihin, missä he ovat päässeet todistamaan osaamisensa. Kuitenkin moni kokee, että heiltä on odotettu eräänlaista virheettömyyttä edellyttävään todistamisen taakkaa, jossa heidän on hyväksytyksi tullakseen osoitettava olevansa parempia kuin esimerkiksi kantasuomalaiset opiskelijat. (Nieminen 2011, 238–239.) Maahanmuuttajataustaisen työntekijän kohdalla myös perehdyttämisen merkitys korostuu. Perehdyttämiseen tulisi käyttää enemmän aikaa ja myös kantaväestöstä tuntuvat itsestänselvyydet työyhteisökulttuurista olisi hyvä käydä työntekijän kanssa läpi. (Voima 2007, 76.)

5 TUKIMUSMENETELMÄT

5.1 Tutkimuskysymykset

Lähtökohtana opinnäytetyölleni ovat seuraavat tutkimuskysymykset:

- 1) Mitkä tekijät vaikuttavat maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden hyvinvointiin ja jaksamiseen opinnoissaan ja harjoitteluissa Diak Helsingissä?
- 2) Kuinka toimintaa voisi kehittää, jotta opiskelu ja harjoittelu sujuisivat paremmin?

Ensimmäiseen kysymykseen etsin aineistoa kirjallisuudesta sekä ajankohtaisista tutkimuksista sekä artikkeleista. Tämän jälkeen peilasin niitä haastateltavien vastauksiin ja kokemuksiin Diak Helsingistä. Toisen kysymyksen kohdalla pyrin etsimään kehitysideoita opiskelijahyvinvoinnin kehittämiseksi lähinnä haastateltavien vastusten pohjalta.

Toteutin tutkimukseni kvalitatiivisena eli laadullisena. Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on usein todellisen elämän kuvaaminen. Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään ihmisen ainutlaatuisia ajatuksia ja kokemuksia sekä käyttäytymistä eri ympäristöissä. Lisäksi tutkimuksessa on usein pyrkimyksenä löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 161.)

5.2 Tutkimusmenetelmät

Eskolan ja Suorannan (1998, 18.) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tärkeintä ei ole määrä vaan laatu. Tutkimuksessa voidaan keskittyä varsin pieneen määrään tapauksia ja pyrkiä analysoimaan niitä mahdollisimman tehokkaasti. Tutkittava joukko on tutkimuksessa eräänlaisina asiantuntijoina. Heillä on usein tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Lampi 2001). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyri-

tä tilastollisiin yleistyksiin, vaan pyritään kuvaamaan jotain tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jostakin ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 1998, 61.)

Tässä tutkimuksessa haastateltavina on Diakonia-ammattikorkeakoulun maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita, jotka kertovat omista opiskelu- ja työharjoittelukokemuksistaan. Valitsin työhöni neljä sosiaali- ja terveysalan opiskelijaa, joilla on takanaan vähintään kaksi harjoittelua. Otanta on pienehkö, mutta haastattelumateriaalia kertyi paljon ja se on pyritty analysoimaan mahdollisimman huolellisesti. Tutkimustulokset eivät ole tilastollisesti yleistettävää, vaan vastaukset perustuvat yksittäisten ihmisten kokemuksiin, havaintoihin ja mielipiteisiin.

Tarkoituksena on kerätä aineistoa, jota ohjaavat jo kerätyt teoreettiset perusteet. Tutkimusta aloitettaessa tekijällä on tutkimusongelma, joka ei välttämättä kuitenkaan ole vielä täsmällisesti ilmaistavissa tutkimuksen alussa. Tutkimusongelma kulkee koko ajan työn mukana ja rakenteessa, mutta se täsmentyy kuitenkin koko ajan työn edetessä. (Kiviniemi 2010, 71.) Kerätessä teoreettista pohjaa, perustui se tutkimuskysymyksiin. Vähitellen työn edetessä ja selkiytyessä tutkimuskysymyksetkin hioutuivat lopulliseen muotoonsa.

5.2 Aineiston keruu

Keväällä 2012 tein tutkimussuunnitelman opinnäytetyöstäni ja lähetin sen Diakin tutkimusjohtajalle hyväksyttäväksi. Saatua tutkimusluvan lähetin orientoivien opintojen vastaavalle opettajalle sähköpostiviestin, jotta hän voisi lähettää haastattelupyyntöni eteenpäin niin, että se tavoittaisi mahdollisimman monta maahanmuuttajataustaista opiskelijaa. Haastateltavia oli melko vaikea löytää, mutta loppujen lopuksi onnistuin sopimaan neljästä haastattelusta. Haastateltavat ottivat minuun yhteyttä sähköpostitse ja sovimme tarkemmin tulevista haastatteluajoista.

Haastattelut tein haastateltavan toiveen mukaisesti hänen valitsemassaan paikassa haluamaansa aikaan. Kolme tehtiin koululla erikseen varatussa luokkatilassa ja yksi tehtiin kahvilassa. Kaikki neljä haastattelua sain tehtyä kolmen viikon sisällä heidän yhteydenotostaan. Haastatteluissa noudatin haastattelurunkoa, mutta aiheista sai kertoa vapaasti mieleisessään järjestyksessä, aiheisiin sai myös palata jos jotain lisättävää tuli mieleen. Haastattelut olivat kestoiltaan 25–45 minuuttia. Esitin tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä, mikäli vastaukset jäivät liian suppeiksi. Yhden haastattelun kohdalla nauhuri lakkasi toimimasta haastattelun loppupuolella. Sain kuitenkin kirjoitettua käsin muutamaan kysymykseeni vastaukset.

5.3 Teemahaastattelu

Aineistonkeruumenetelmänäni on teemahaastattelu. Varsinaisia tarkkoja kysymyksiä ei ollut, vaan aihe pyöri erilaisten aihepiirien eli teemojen ympärillä. Haastattelu oli muodoltaan avoin, tällöin haastateltavat voivat puhua aiheesta varsin vapaamuotoisesti ja omista kokemuksistaan ja havainnoistaan kertoen (Eskola & Suoranta 1998, 87–88). Aihe oli monelle opiskelijalle arka ja henkilökohtainen, varsinkin jos taustalla oli ikäviä kokemuksia opiskelu- tai harjoittelu- paikasta. Haastattelua pidetäänkin hyvänä aineistonkeruumenetelmänä silloin, kun ollaan aiheen suhteen emotionaalisella, henkilökohtaisella ja herkällä alueella. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 15.)

Hirsjärven ym. (1995,15, 128) mukaan teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit, teemat ovat tiedossa. Menetelmästä puuttuu kuitenkin kysymysten tarkka muoto sekä järjestys, kuten strukturoiduille haastatteluille on luonteenomaista. Haastattelu keskittyy erilaisten teemojen ympärille. Teemojen ollessa selvät haastattelukysymyksiä voidaan muokata yksityiskohtaisemmiksi. Aineistoa kertyi tässäkin opinnäytetyössä runsaasti ja siitä välittyy neljän haastateltavan todelliset ajatukset ja kokemukset. Teemahaastattelussa pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun mukaisesti, joka tässä tutkimuksessa selvittää opiskelijoiden hyvinvointiin liittyviä tekijöitä sekä kehitysideoita opiskelun helpottamiseksi. (Sarajärvi & Tuomi 2009,

75.) Tässä tutkimuksessa haastattelun keskeisiksi teemoiksi muodostuivat hyvinvointia edistävät sekä hyvinvointia kuormittavat tekijät opiskelussa sekä harjoitteluun liittyvät kokemukset ja lopuksi kehittämissideat opiskelulle.

5.4 Aineiston analysointi

Aineiston analysoinnissa käytin sisällön analyysia. Aineiston käsittely ja sen analyysi tulisi aloittaa mahdollisimman pian aineiston keruun jälkeen. Tällöin aineisto on vielä muistissa ja tutkijaa innostava. (Hirsjärvi & Hurme 1991, 108.) Tein analyysin haastatteluista kahden viikon sisään haastatteluista. Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko on tutkimuksen ydinasia. Analyysivaiheessa tutkijalle selviää, minkälaisia vastauksia hän saa ongelmiin. Analyysitapoja on kaksi erilaista, toinen on selittämiseen ja toinen ymmärtämiseen pyrkivä lähestymistapa. (Hirsjärvi ym. 1997, 221–224.) Tässä työssä lähestymistapana käytetään ymmärtämistä, jossa käytetään tavallisesti laadullista analyysia ja päätelmien tekoa.

Haastatteluaineiston analyysissä on käytetty teemoittelua, jossa laadullinen aineisto pilkotaan ja ryhmitellään eri aihepiirien mukaan. Aineistosta etsitään tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Tämän jälkeen aineistolta kysytään tutkimusongelman mukaisia kysymyksiä. Ensin tunnistetaan asiat, joista tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita, ja näitä yhdistävät lauseet pelkistetään yksittäisiksi ilmaisuiksi. Samaa tarkoittavat ilmaisut yhdistetään samaan kategoriaan eli luokkaan ja annetaan sille sisältöä kuvaava nimi. Tutkija yhdistää samansisältöisiä alakategorioita toisiinsa ja muodostaa yläkategorioita. Lopuksi yläkategorioista yhdistetään yhdeksi kaikkia kuvaavaksi kategoriaksi. Ala- ja ylä- sekä yhdistävien kategorioiden avulla vastataan tutkimusongelmaan. Analyysissä pyritään tematisoimaan eli teemaan liittyen nimeämään esitetyt kuvaukset. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 93, 101.)

Yhdistin lauseet eri alaluokkien alle yhtenäisiksi osioiksi. Tämän jälkeen luokittelin vastaukset vielä yläluokkiin, joiden avulla vastasin itse tutkimuskysymyksiin. Luettuani vastauksia, poimin niistä keskeisiä lauseita jotka vastasivat ky-

symykseen. Tämän jälkeen loin alaluokkia, esimerkiksi kuraattorin tuki, ajanhallinnan ongelmat, identiteetti. Näistä muodostuivat yläluokat eli positiivisesti opiskeluun vaikuttavat tekijät ja vastaavasti opiskeluun negatiivisesti vaikuttavat tekijät. Lisäksi yhdeksi pääluokaksi kokosin harjoitteluun liittyviä kokemuksia, ja mitkä asiat siellä ovat vaikuttaneet opiskelijan hyvinvointiin ja jaksamiseen. Lopuksi kokosin yhteen opiskelijoiden esittämiä kehitysehdotuksia opiskelun helpottamiseksi.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Vastaajien taustatiedot

Haastateltavia oli neljä, kaikki eri maista. Kolme oli Euroopasta, yksi Afrikasta. Lisäksi haastateltavista kolme oli naisia ja yksi mies. Haastateltavien ikä vaihteli noin 30-vuotiaasta 40-vuotiaaseen ja kaikki olivat asuneet Suomessa 4-7 vuotta. Toiveideni mukaisesti kullakin haastateltavalla oli jo useampi harjoittelu takanaan, vähintään neljä harjoittelua. Yksi oli hiljattain valmistunut. Kaksi heistä oli sosiaalialalla suorittamassa sosionomin tutkintoa ja kaksi sairaanhoitajan tutkintoa. Kolmella haastateltavista oli aiempia korkeakouluopintoja alkuperäisessä kotimaassaan, yhdellä haastateltavista oli kotimaassa suoritettu tutkinto. Alkuperäisissä kotimaissa suoritettut opinnot olivat kuitenkin kaikilla eri aloilta, kuin sosiaali- ja terveysalalta. Kaikille haastattelemilleni opiskelijoille Diakin sosiaali- terveysalan koulutus oli ensimmäinen opiskelupaikka Suomessa. Kaikki olivat käyneet orientoivat opinnot ennen siirtymistä ns. normaaliin päiväopetukseen.

6.2 Opiskeluun positiivisesti vaikuttavat tekijät ja toimijat

Vastauksista tuli melko selvästi esille se, mitkä seikat vaikuttivat positiivisesti opiskelijoiden jaksamiseen opinnoissaan. Muutamissa yksittäisvastauksessa yksi saattoi kokea jonkun asian enemmän haastavaksi, kun muut näkivät asian ehkä enemmän voimavarana. Edellä kuvaan tekijöitä, mitä oppilaat kokivat positiivisena myötävaikuttajana opiskeluun.

6.2.1 Orientoivien opintojen merkitys

Kuten edellä totesin, kaikki haastateltavat olivat suorittaneet orientoivat opinnot ennen siirtymistään suomenkielisten ryhmään. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että orientoivista opinnoista oli ollut paljon hyötyä ja ne antoivat hyvän lähtökohdan sosiaali- ja terveysalan opinnoille.

Sinä aikana opiskeltiin vielä suomea eli kukaan ei saanut tukea suomen kielen opetukseen ja oli hyvä koska me olimme saaneet paljon tietoa suomen sosiaali- ja terveysalan järjestyksestä - - .Ja sitten koulujärjestystä ja sitten opiskeltiin vähän murteista. (C)

Sen aikana ne opettajat ohjasivat miten korkeakouluopinnot suoritetaan - -. Alkuvaiheessa tuntui ihan niin hyvältä koska siinä oli niinku helppoa seurata.. kun meidän taidot oli melkein niinku samoilla linjoilla. (D)

Lisäksi melkein kaikki kokivat, että orientoivista opinnoista sai paljon vertaistukea muista opiskelijoista, sillä kenenkään äidinkieli ei ollut suomi. Opintojen alkuvaiheessa oli myös suomen kielen opetusta, joka valmensi opiskelijoita tulevaa varten.

6.2.2 Kuraattorin ja opinto-ohjaajan tuki

Diakonia ammattikorkeakoulussa on yksi kuraattori sekä sosiaali- että terveysalalla omat opinto-ohjaajansa. Kyseisten työntekijöiden merkitys tuntui olevan todella suuri haastattelemilleni opiskelijoille. Vaikutti siltä, että maahanmuuttaja-taustaiset oppilaat osaavat hyödyntää näiden työntekijöiden palveluita erittäin hyvin.

Kuraattori on tärkeä opiskelijoille, sillä hän on työntekijä, joka kuuntelee kärsivällisesti ja keskustelee. Haastateltavat ovat kokeneet, että kuraattorille voi mennä puhumaan kaikesta, niin huolista kuin hyvistäkin asioista.

Kuraattori olen käyttänyt. Olen käynyt ainakin alkuvaiheessa, koska mulla oli paljon asiaa mitä jännitti. - - Ja..mua jännitti se tilanne, että

mä en puhu niin hyvin suomea ja sen takia mulla oli tarvetta käydä kuraattorin luo ja minä sain paljon apua. (A)

Oon käyny esimerkiksi paljon kuraattorilla. On auttanut. Mä oon ottanut aika paljon yhteyttä häneen. Ja hän on ollut hirveesti tekstiviestillä sekä sähköpostilla sekä ihan livenä. Hän on läsnä. (B)

Opinto-ohjaajat puolestaan ovat auttaneet opiskelijoita opintoihin liittyvissä kysymyksissä. Joskus haastateltavien on esimerkiksi ollut vaikea itse selvittää, ovatko opinnot ajan tasalla. He ovat kokeneet, että ohjaajat auttavat heitä mielellään ohjaajien taholta ja palvelu on ollut hyvää.

Kun mä olin monta kertaa että apua mulla on ongelma ja hän aina auttoi ja ilman..ilman sen palvelua en tiedä miten.. (A)

Sitten koko opiskelun aikana minusta opo oli aivan mahtava ja me saimme tosi paljon niin kuin öö.. tärkeitä asioita ja oli.. hänen ovensa oli aina auki ja jos joku ongelma on ollut. (C)

Sekin kyllä niinku tarvittaessa antoi apua. Sekin oli nii helppo varata aika ja mennä keskustelemaan. (D)

6.2.3 Tuutorointi

Moni koki tärkeäksi omat pienet tutorryhmät, jotka opiskelijasta ja aloitusvuodesta riippuen olivat olleet samat koko opintojen ajan tai vain ensimmäisen vuoden ajan. Osa haastateltavista koki tärkeäksi, että vaikka opiskelukaverit aina vaihtuivat suoritettavan opintokokonaisuuden mukaan, tutorryhmä pysyi samana. Ryhmästä sai parhaimmillaan vertaistukea että tukea muuhun jaksamiseen, kun opinnot muuten saattoivat tuntua raskaalta.

Kaikkein paras asia on ollut että meillä on ollut tuutorointi. Oma tuutorointi. - - Meillä on ollut hmm..aika, paikka, mahdollisuus ja ilmaista omia tunteita ja ajatuksia. Ja oli tarkoitettu niin sanottu maahanmuuttajille eli meidän ryhmä oli pieni ja opettaja aivan mahtava. (C)

6.2.4 Opettajien tuki

Haastateltavat kokivat pääosin, että opettajilta sai riittävästi tukea opintojen aikana. Tuki saattoi näkyä ystävällisyydessä, mutta myös opiskelijan kannustamisessa, esimerkiksi silloin, kun hänellä saattoi olla isoja kielivaikeuksia. Opettajat ottivat huomioon tenteissä tai tehtäviä arvostellessaan sen, että oppilaan äidinkieli ei ollut suomi.

--Ei tarvii...että teil menee miten menee ja ei tarvi oman voimavarojen..eli ei tarvi tehdä mitään mihin en pysty. (A)

Opettajat ovat lisäksi saattaneet kannustaa opiskelijaa, mikäli tällä on ollut vaikeuksia kantasuomalaisten kanssa esimerkiksi ryhmätöitä tehdessä. Opettajat ovat pääosin kohdelleen opiskelijoita tasavertaisesti ja heitä ei koettu syrjiviksi tai rasistisiksi.

Mä otin yhteys opettajaan ja puhuin että harmittaa. Ja opettaja sanoi että okei... Tässä on uus keissi ja sä voit tehdä ihan itte tän. (B)

No opettajilta kyllä mä en ole koskaan huomannut syrjintää. En ole koskaan kyllä. (D)

Yksi haastateltavista kuitenkin koki opettajien asenteet ja ennakkoluulot eri tavalla.

Riippuu opesta. Esimerkiksi viime vuonna oli tosi hankala koska ei vain minä maahanmuuttajana, myös minun kollegat olivat kokeneet sitä että opettajilta on tullut sellainen niinku rasismi tai ..tai syrjintä.” (C)

6.2.5 Läheisten tuki

Poikkeuksetta kaikille läheisten tuki opiskelussa oli valtavan tärkeä. Läheisenä saattoi olla oma poikaystävä, perhe alkuperäisessä tai nykyisessä kotimaassa. Läheinen saattoi merkitä myös ystävää. Tuki saattoi olla taloudellista tukea, jot-

ta opiskelija pystyy keskittymään opintoihinsa tai henkistä kannustamista ja tsemppaamista vaikeina hetkinä.

Ja me sovittiin että hän on työssä ja hän tukee mua - - minä keskityin koko ajan vain...vain kouluun. (A)

Mun äiti on sanonut että se on tosi ylpeä minusta sen takia että opiskelen vieraalla kielellä ja mä pärjään. (B)

Kyllä ovat kannustaneet että mene vaan eteenpäin. Totta kai on niin vaikea mutta ei mahdotonta ole. - - Ystävilta kyllä mä oon saanu niin tukea. Ovat sanoneet yleensä että tsemppiä vaan. Että eteenpäin. (D)

Moni kuvailee, että läheisten tuki on tärkeää koko opiskelun ajan. Ilman heitä monella olisi opiskelu vaikeutunut huomattavasti. Kukaan ei kokenut perhettä haasteeksi opiskelussa, eikä nähnyt, että perhe olisi vaikeuttanut opintoja esimerkiksi ajanpuutteen tai muun takia.

6.3 Opiskelua kuormittavat tilanteet ja tekijät

Haastattelua tehdessä kävi ilmi muutamia seikkoja, jotka ovat saattaneet kuormittaa suurinta osaa haastatelluista. Usein nämä saattoivat olla henkilökohtaisia kokemuksia joistakin tilanteista, joita he olivat opintojensa aikana kohdanneet. Kokosin seuraavaan yleisimmät huomiot ja kokemukset, mitä haastattelutilanteissa tuli ilmi.

6.3.1 Ryhmätyötilanteet

Ryhmätyötilanteet olivat konkreettinen esimerkki siitä, mikä saattoi stressata opiskelijaa ja pahimmassa tapauksessa aiheuttaa tälle myös mielipahaa. Moni haastateltava koki haastavaksi sen, että heidän piti tehdä ryhmätöitä usein kansuomalaisten ryhmissä, jossa ei välttämättä ollut yhtään heille tuttua ihmistä. Näissä tilanteissa oma itseluottamus kielitaitoon tai omaan osaamiseen saattoi

horjua, mutta ennen kaikkea toisten haastateltavien kokema joidenkin ryhmäläisten ennakoasenteet oli monelle vaikeaa.

Sitten minulla oli vaikeuksia koska kenen kanssa mä voin tehdä esimerkiksi ryhmätehtäviä? Mä en tunne ketään ja kaikki oli ollu jo samassa ryhmässä ja mä olin se uus.- -Ne ei halunnut tehdä mun kanssa. Ja ne ei edes puhu mun kanssa ollenkaan enkä mä puhu niille. (B)

Elikkä maahanmuuttajille on ollut tosi vaikea päästä niin sanottu suomalaisiin ryhmiin kun on ollut ryhmätehtävä ja sitten kun me olimme kertoneet siitä asiasta opettajalle ja vastaaville opettajille ei mitään tapahtunut. (C)

Muutama koki, että ei ollut saanut riittävästi apua ongelmatilanteiden ratkaisuun esimerkiksi opettajalta, vaan heistä tuntui, että he jäivät yksin vaikeuksiensa kanssa. Opiskelijaa saatettiin juoksupaikasta toiseen hakemaan apua, mutta kukaan ei ottanut päävastuuta ongelmasta.

Myös sitten tuutori on kannustanut minua ottamaan yhteyttä myös opiskelijoiden liiton tai hedarin. Ja sitten rehtorin kanssa. Mutta mä olen sanonut että hän saa kulkee minun sanani mutta minulla ei ole voimaa niinku mennä kaikille kertomaan uudestaan ja uudestaan.(C)

6.3.2 Ennakkoluulot, syrjintä ja rasismi

Melkein kaikki haastateltavat olivat ainakin kuulleet jonkun opiskelijan joutuneen, tai he itse olivat joutuneet syrjinnän tai rasismin kohteeksi opiskelunsa aikana. Tämä oli erityisen vaikeaa heille siksi, että haastateltavat opiskelevat sosiaali- ja terveysalalla, jossa opintojen kulmakivenä pidetään sitä, että autetaan muita ihmisiä ja kohdellaan heitä tasavertaisesti.

Niin kuin koulussa aina korostetaan että asiakastyössä pitää ottaa huomioon asiakkaiden tarpeita, identiteetti, kulttuuri ja niin edelleen. Minä en tuntunut siltä. Elikkä minä en ollut yhtä asiakas. Opetukset ei täsmää. (C)

Haastateltavat myös kokivat, että heitä ei huomioitu eikä otettu mukaan tarpeeksi aktiivisesti ryhmiin, vaan he jäivät monesti ikään kuin oman onnensa nojaan. Ulkopuoliseksi olonsa tuntemisen lisäksi osa oli jopa kokenut varsinaista syrjintää esimerkiksi juuri ryhmätyöskentelyssä.

Että siellä on ollu semmoset niinku ryhmät tai ”klikkejä” jos näin nyt voi sanoa. Johon oli todella vaikea päästä mukaan.(D)

Syrjintä saattoi olla selän takana puhumista tai muuten ikävä asenne opiskelijaa kohtaan.

Suomalaisopiskelijoilta on tullut sellanen asenne että toi ja me..eli mikä loukkasi meitä koska me opiskelemme samoista asioista, me luemme samoja kirjoja että ihan samalla tavalla. - - Sanomista suoraan ei ollut sanoilla mutta ilmeillään on ollu. (C)

6.3.3 Taloudelliset vaikeudet ja ongelmat ajanhallinnan kanssa

Maahanmuuttajataustaisilla, kuten myös kantasuomalaisilla opiskelijoilla on opiskeluaika välillä taloudellisesti haastavaa. Haastateltavani olivat kaikki jo yli kolmenkymmenen, joten kukaan ei saanut säännöllistä avustusta vanhemmiltaan. Osa maahanmuuttajataustaisista oppilaista joutuu lisäksi lähettämään rahaa kotimaahansa avustaakseen köyhempiä sukulaisiaan. Näin teki myös osa haastateltavista.

Joo me lähetämme rahaa perheellemme. esimerkiksi minun perheelle pari kertaa vuodessa. Mutta mieheni perheelle pitäisi lähettää melkein kuukausittain kun heillä on tosi vähän eläkettä. (C)

Perhe on todella laaja, on serkut, sukulaiset, jotka ovat olleen sairaina ja piti osallistua niihin hoitoon. (D)

Melkein kaikki työskentelivät opintojen ohella, sillä heidän mielestään opintotuki itsessään ei kata elämis- ja vuokramenoja. Keikkatyö koettiin mielekkääksi työmuodoksi, sillä työvuoroja pystyi sovittamaan oman aikataulun mukaan ja työpaikan valintaan sekä työtehtäviin pystyi itse vaikuttamaan. Työskentely opintojen ohella on monelle välttämättömyys.

Se oli kuormittavaa jos oli ollu koulussa niinku viisi päivää. Lauan-taina meen töihin, sunnuntaina meen töihin.. Kyllä se oli niin kuor-mittavaa. (D)

Totta kai (työ) kuormittaa kun joka tapauksessa opinnot vievät tosi paljon voimaa ja aikaa. Mutta mitä voisimme tehdä? Elikkä kaikki tiedetään että opintoraha on niin vähän summa. (C)

Opiskelu sekä työskentely opintojen ohella tuottivat usein kuitenkin ongelmia ajanhallinnan kanssa. Opiskelu itsessään on jo haastavaa maahanmuuttaja-taustaiselle opiskelijalle kielen takia ja opiskeluun saatetaan kuluttaa enemmän aikaa kuin suomea puhuva oppilas. Haastateltavat tunsivat välillä erittäin ras-kaana ja stressaavana sen, että vapaa-aikaa ei juuri ole vaan kaikki aika menee opiskeluun tai työntekoon. Moni olisi esimerkiksi mielellään harrastanut liikun-taa, mutta jostain on pitänyt tinkiä. Kaikki olivat tietoisia O'Diakon jäjrestämistä liikuntapalveluista, mutta palvelut olivat liian kaukana kotoa tai mukaan ei ehkä uskallettu lähteä vaikka kiinnostusta olisi ollut.

Jää niin vähän aikaa että kyllä ärsyttää. Jos herätään esimerkiksi klo 7 ja menen kouluun ja joka päivä mä oon poissa kotoa ja kun mä tulen se on semmosta- - Joskus oikeasti ei jaksa. Se että pää-see kotiin ja pitää siivota pitää hoitaa, käydä ruokakaupassa, valmi-saa ruokaakin ja vielä pitää opiskella ja näin pois päin. (B)

Koen sitä että koulun ohjelma on niin täynnä että omalle elämälle ei jää aikaa. Ei vain harrastuksille, omalle elämälle. (C)

Osa haastateltavista myös koki raskaana sen, että opiskelijat eivät voi viettää esimerkiksi rauhassa joululomiaan, vaan heidän täytyy jo tehdä ennakkotehtä-viä seuraava opintokokonaisuutta varten. Myös sairasteluun ei ole kunnon mahdollisuutta, sillä puuttuvat päivät pitää usein korvata.

6.3.4 Kielivaikeudet ja identiteetti

Melkein jokaisella haastateltavalla on ollut vaikeuksia kielen kanssa. Opiskeluun menee paljon enemmän aikaa kuin kantasuomalaisilla opiskelijoilla. Varsinkin opetustilanteissa olisi hyvä muistaa selkeä opetus ilman pahempaa slan-

gisanastoa, sillä monesti tärkeät asiat saattavat jäädä opiskelijoilta muuten ymmärtämättä.

No suomen kieli. Kyllä on ollut haaste. Mutta siihen piti rohkeasti keskittyä ja sitten tehtävä töitä ja töitä. (D)

No mä voisin sanoa että kun opettajat ja muut suomalaiset puhuvat slangia. Mun pitää kysyä viereltä että mikä tää sana on? Joskus mä putoon kärryiltä sen takia. (C)

Myös identiteettikysymykset ovat välillä haastateltavien mielessä. He eivät välttämättä koe saavansa samanlaista arvostusta sekä tasa-arvoista kohtelua kuin kantasuomalaiset opiskelijat.

Eliikkä mä olen vahvasti sitä mieltä, että minä maahanmuuttajana olen työskennellyt 10 kertaa enemmän ku mitä vaan suomalainen opiskelija, jotta minä näyttäisin että minäkin olen tasa-arvoinen. Ja vaikka olen maahanmuuttaja, mä pystyn siihen mihinkä he pystyvät. Eliikkä tää on ollut minusta suurin haaste. (C)

Muutama koki, että ei ollut saanut riittävästi apua ongelmatilanteiden ratkaisuun esimerkiksi opettajalta, vaan tuntui, että he jäivät yksin vaikeuksiensa kanssa. Opiskelijaa saatettiin juoksuttaa paikasta toiseen hakemaan apua, mutta kukaan ei ottanut päävastuuta ongelmasta.

6.4 Kokemukset harjoittelupaikoista

Kullakin haastateltavalla oli hyvin erilaisia kokemuksia harjoittelupaikoistaan. Monella oli ollut sekä hyviä, että huonompia kokemuksia. Aina ikävät tapahtumat harjoittelupaikalla eivät johtuneet maahanmuuttajataustasta vaan läpi käytiin hyvin samanlaisia tilanteita, kuin kantasuomalaisetkin opiskelijat. Pääosin harjoittelut olivat menneet hyvin, mutta tarkempia kysymyksiä esittäessäni monen mieleen tuli muutamia seikkoja, jotka ovat voineet vaikuttaa suoritettuun harjoitteluun.

6.4.1 Työntekijöiden asenne

Harjoittelut ovat siis pääasiassa sujuneet hyvin, mutta muutamien yksittäisten työntekijöiden huomautukset ja asenteet ovat saattaneet tuottaa mielipahaa ja hämmennystä opiskelijoille. Pahimmillaan opiskelijat ovat kokeneet ikävää vihjailua omasta kulttuuritaustastaan, lisäksi on ollut tervehtimättä jättämisistä sekä kohdattu epäasiallisia kysymyksiä.

Ja sitten se puhu mulle tosi ilkeästi. Kerran se puhu ihan kuten olisin kehitysvammainen elikkä voitko..sinä..mennä.. (puhuu hitaasti) sitten mä vastasin hänelle nopeasti että kyllä minä voin mennä ja näin pois päin. Sitten mulla tuli todella paha olo ja menin itkemään vessaan. (B)

Oli yksi jossa oli niinku.. Ihan semmoset työntekijät jotka olivat vähän etäisiä ulkomaalaisista. Joo kyllä. Onneks tos oli vaa yks. Muut kyllä olivat semmoset, missä mä olin ollut, oli semmoset paikat jotka ottivat minut ihan niinku lämpimästi kyllä. (D)

Yksi haastateltava puolestaan kertoi, että suomalaiset työntekijät eivät olleet ennakkoluuloisia tai syrjineet, vaan kielteinen suhtautuminen tuli enemmänkin muiden maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden taholta.

Se tuli yllätyksenä minulle koska se syrjintä ja ennakkoluulo olivat tulleet maahanmuuttajatyöntekijältä ja yllätti negatiivisesti minua. Mutta muuten ei oo huonoja kokemuksia. (C)

Positiivisia kokemuksia oli myös paljon.

Tosi mukava paikka ja tosi mukava ilmapiiri. Ja mun mielestä pitäisi olla näin koska me ollaan ihmisten kanssa. Ei voi puhua muille näin ja et sinä osaa sitten olla muiden kanssa. (B)

6.4.2 Harjoittelijan asema muihin opiskelijoihin tai työntekijöihin

Joskus opiskelija saattoi tuntea eriarvoisuutta suhteessa muihin. Opiskelijasta saattoi tuntua, että hänet jätetään ulkopuolelle tietyissä tilanteissa ja häneltä saatetaan vaatia enemmän kuin muilta. Yhdellä oli tunne, että piti näyttää olevansa yhtä hyvä harjoittelija kuin muutkin oppilaat.

Ja oli tämä (työntekijä harjoittelupaikassa) joka ei ikinä pitänyt katsekontaktia mun kanssa. Vaikka meitä oli kaks opiskelijaa. Se oli suomalainen ja hänen kanssaan hän aina puhui kauniisti ja nauroi mutta mun kanssa ei ikinä. (B)

Työharjoittelutilanteet ja vuorovaikutus työntekijöiden kanssa saattoi välillä olla haastavaa jo ihan oman kulttuuritaustan vuoksi. Moni on tottunut hyvin erilaiseen työ- ja harjoittelukulttuuriin omassa kotimaassaan ja suomalaiseen kulttuuriin sopeutuminen saattaa välillä tuottaa haastavia tilanteita.

(Kotimaassani) harjoittelu tarkoittaa että menet paikkaan ja olet kuin orja. Eli teet kahvia ja juokset papereiden kanssa. Että oikeasti se..se ammattiharjoittelua. Jos jotain siivotaan tai jotain orjatyötä. Ja kun minä menin harjoitteluun, mä olin todella ahdistunut ja mä aina halusin auttaa ja minä halusin tehdä jotain ja..nääh ohjaajat eivät ymmärtäneet että mitä mua vaivaa- - (A)

6.4.3 Valmiudet ja perehdyttäminen

Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat saattavat joskus olla epävarmempia harjoitteluun lähtijöitä kuin kantasuomalaiset opiskelijat esimerkiksi juuri kielitaidon vuoksi. Moni toivoo, että harjoitteluun pääsee hyvin valmistautuneena ja itse perehdytys on kunnollinen huomioiden sen, että asiakas ei ole suomea äidinkielenään puhuva ja tiettyjä asioita on hyvä käydä vähän perusteellisemmin ja selkeämmin läpi. Osa toivoi myös koululta vielä intensiivisempää ohjausta ja käytännön opetusta ennen harjoitteluun lähtöä, jotta harjoittelijalla olisi varmempi olo itse harjoittelupaikalla.

Mä odotin paljon enemmän opetusta ja..oli vaikea mennä aina harjoitteluun kun minusta tuntui että osaaminen ei ollut vielä riittävä.- -

ja minä en ymmärtänyt että mun pitää käydä harjoittelussa kun mä en ollut vielä valmis mennä harjoitteluun. Mulla ei ollut riittävä kieli-taito, mulla ei ollut riittävä ammattitaito. (A)

Perehdytys oli harjoittelupaikoilla pääosin hyvin järjestetty. Muutamassa paikassa ohjaajien vaihtuvuus sekä työntekijöiden ajanpuute kunnolliseen perehdyttämiseen vaikuttivat negatiivisesti harjoittelun sujuvuuteen.

6.4.4 Asiakastyö ja oman kulttuuritaustan hyödyntäminen

Kysyttäessä asiakkaiden asenteista ja asiakastyöstä yleensä, oli kaikilla haastateltavilla enimmäkseen hyviä kokemuksia. Joskus asiakkaat saattoivat hetkellisesti kyseenalaistaa maahanmuuttajataustaisen harjoittelijan pätevyyden, mutta tilanteista selvittiin ammattitaidolla.

Se oli yllättävän..Mua aina jännitti mut yllättävän hyvin meni koko ajan. (A)

Suurin osa heistä on reagoinut hyvin niin sanottu. mutta pari tapauksessa on ollut ennakkoluuloja että okei..ymmärrätkö sinä kaikki mitä mä kerron tai onko toi maahanmuuttajaopiskelija yhtä kelpoinen kuin suomalainen opiskelija? (C)

Parhaimmissa tapauksissa asiakasta käytettiin tulkkina tai kulttuuritulkkina luomassa hyvää yhteyttä työntekijän ja maahanmuuttajataustaisen asiakkaan välillä. Moni asiakas piti hyvänä, että mukana on ihminen, joka ymmärtää hänen tapansa toimia, taustaansa ja kulttuuria, vaikka he eivät samasta maasta olleetkaan kotoisin.

Olin (harjoittelupaikassa) siellä olivat suomalaisia opiskelijoitakin ja he puhuvat tälleen nopeasti ja hän..maahanmuuttaja-asiakkaat sanovat että he eivät ymmärrä se..muut opiskelijat. He sanoivat että minua he ymmärtävät. Ja mä sanoin heille, että vaikka he tuntuu et ne asiakas puhuu hyvin suomea, he ei..eivät välttämättä ymmärrä hyvin jos puhua se hyvä, nopea sujuva suomea ja mä yritin vähän selittää että miten kannattaa puhua. (A)

Esimerkiksi niille maahanmuuttajille asiakkaille on ollut hyvä että toisella barrikadilla on samankaltaisia ihmisiä. Eli maahanmuuttaja-

työntekijä tai maahanmuuttajaopiskelijoita josta tulee työntekijä. - - Siinä ryhmässä on muutamia maahanmuuttaja-asiakkaita ja heti on tullut esille että oletko sinä täältä, voi voi voi kuinka ihanaa. (C)

Mä oon ollut semmosissa tilanteissa että mulla oli helppoa olla siellä, auttaa niinku työntekijän ja potilaan välillä..välissä niinku tulkkina. Ja sitten nää taustat..nääh kulttuuritaustat kylläkin on auttanut välillä. (D)

6.5 Opiskelun ja harjoittelun kehittäminen

Melkein kaikilla haastateltavalla oli joitain sekä itse opiskeluun että harjoitteluun liittyviä kehitysehdotuksia. Monen toive oli parantaa sosiaalista kanssakäymistä maahanmuuttajataustaisten sekä kantasuomalaisten opiskelijoiden välillä. Haastateltavat halusivat olla tasavertaisia muihin nähden ja saada ystäviä kantasuomalaisista opiskelutovereistaan.

Minusta olis hyvä että hedaris olis maahanmuuttajaopiskelijakin joka just keskittyis maahanmuuttajaopiskelijoihin koska mun tuntuu että aina kun tulevat ne viestit että on jotain tapahtumia, minusta tuntui että se ei välttämättä meille, se on vain suomalaisille. Eli olis joku hyvä, joku joka vähän antais meille rohkeutta, että tulkaa tekin mukaan. (A)

Yhteenkuuluvuutta kantasuomalaisten sekä maahanmuuttajaopiskelijoiden välillä voisi lisätä. Olisi joku verkosto mikä edesauttaisi asiaa. Mentäisiin vaikka yhdessä syömään. (D)

Erilaiset verkostot ja järjestöt voisivat auttaa tutustuttamisessa, mutta myös opettajien vastuuta yhteishengen luomisessa peräänkuulutettiin.

Ehkä olisi hyvä että koulu kertoisi niille suomalaiselle opiskelijoille, että tälle..tai tähän kouluun on tulossa maahanmuuttajaopiskelijoita, joilla on kokemusta, joilla on aikaisempaa koulutuksia, ja..jotka tulevat tähän kouluun kokeen kautta elikkä he osaavat riittävän hyvin suomea ja he ovat yhtä tasa-arvoisesti kuin te. (C)

Olisi hyvä niinku et kun siirtyy tavalliseen luokkaan et opettajat tai..joo opettajat erityisesti kiinnittivät huomio siihen, että kun tehdään ryhmätyö..eli tota.. ei voivat niinku muodostaa nääh ryhmät sillä tavalla että maahanmuuttajatkin kuuluisivat kantasuomalaiseen

ryhmään. Ja yleensä he jäävät vähän sivuun. Ja se on vähän hankalaa niinku sopeutua tai tottua ryhmään. (D)

Siirtyminen orientoivista opinnoista tavallisiin opintoihin on monelle haastavaa kielen ja edellä mainittujen ryhmätilanteiden puolesta. Osa haastateltavista olisi kaivannut riittävästi tukea opintoihin vielä orientoivien opintojen jälkeenkin.

Minusta se on väärin että orientoiva opiskelun jälkeen se koko homma unohdetaan. Eli ei enää mitään suomen kielen opetusta, ei mitään apua suomen kielen liittyviin asioihin. - - Esimerkiksi myöhemminki vois olla vähän suomen kielen tunteja. (A)

Yksi haastateltavista halusi sanoa myös erään häntä vaivaavan asian, mikä oli tullut puheeksi muidenkin opiskelijoiden kanssa. Erilaisuus ja yksilön uskonnonvapauden kunnioittaminen olisi tärkeää.

Pitäis olla ihan neutraali opetus. (ilman uskontoa) Ja se joka haluaa voi tätä diakonia. Koska meitä maahanmuuttajia on paljon, on somaliasta ja vietnamista. On eri uskontoja. (B)

Muutama haastateltava halusi vielä muistuttaa opettajia kulttuurillisista eroista opetuksessa verrattuna maahanmuuttajataustaisen opiskelijan kokemukseen ja toimintatapoihin opiskelussa lähtömaassa. Tietyissä kulttuureissa opettajia ei saa arvostella tai koulusta voidaan erottaa. Kouluissa olisikin hyvä etukäteen selventää, että suomalaiset koulut ovat tasavertaisempia. Toisaalta haastateltavaa on hämmentänyt myös opiskelijoiden jopa lievästi epäkunnioittava käytös opettajaa ja muita oppilaita kohtaan opetustilanteissa.

Täytyy muistaa, että maahanmuuttajataustaiset opiskelijat tulevat erilaisista maista, joissa opettajilla voi olla hyvin vahva auktoriteetti. Opiskelijat eivät välttämättä tiedä, että opettajille saa puhua vapaasti. Haastateltava toivoo, että opinto-ohjaaja ja kuraattori kutsuisivat opiskelijoita useasti juttelemaan esimerkiksi opinnoista. Monet maahanmuuttajataustaiset opiskelijat eivät välttämättä uskalla lähestyä opettajia tai muuta henkilökuntaa.

Kaikki löysivät kehitettävää myös harjoittelukäytäntöihin. Harjoittelupaikoissa osa opiskelijoista toivoi esimerkiksi opettajalta hiukan aktiivisempaa roolia siinä,

kun maahanmuuttajataustainen opiskelija lähtee harjoitteluun. Tärkeäksi asiaksi tuntui muodostuvan se, että harjoittelupaikassa ollaan tietoisia siitä, että oppilaan äidinkieli ei ole suomi ja hänellä saattaa kestää hiukan kauemmin sisäistää opiskeltavat asiat.

Olisi mukavaa jos opettaja tekisi ”alustuksen” harjoitteluun tulevasta opiskelijasta. Kertoisi taustatietoja, mistä tulee, mitä suorittanut jne. Näin harjoittelupaikassa voitaisiin paremmin varustautua ja miettiä sopivaa ohjaajaa. (D)

Mutta mä olen miettiny että kun mä menen seuraavaan harjoitteluun mun pitäis sanoo kaikille että mä oon ulkomaalainen tai siis totta siirtolainen mutta kuitenkin että..ja minä haluan että te puhutte minulle ihan selvästi ja näin koska mä haluan ymmärtää. Ja ei se varmasti haittaa jos mä kysyn kymmenen kertaa sama asia koska minä haluan tehdä. (B)

Myös opettajien tuki harjoittelun ajalta koettiin tärkeäksi. Käyntejä toivottiin jopa useampaa harjoittelun ajalta. Erityisen ikävältä opiskelijasta tuntui silloin, jos opettajat eivät kertaakaan kyselleet kuulumisia tai tulleet paikan päällä. Tätä tapahtui kuitenkin erittäin harvoin.

Mutta kyllä opettajat semmosia että joskus he eivät edes tule harjoittelupaikkaan katsomaan, mutta en ollut ainoa. (A)

Esimerkiksi kun me olemme harjoittelussa he tulevat käymään meille kerran. Mä olen sitä mieltä että pitäisi tulla vähintään 2 kerta kun harjoittelu on 10 viikkoa. (C)

Lisäksi yksittäisiä mainintoja tuli siitä, että oppilaalla on riittävät valmiudet harjoittelupaikkaan lähtiessä. Lisäksi mainittiin ohjaajien ja työntekijöiden asenteista harjoittelijaa kohtaan. Osalla saattoi olla liikaa vastuuta, liikaa työtehtäviä tai pitkät matkat harjoittelunpaikkoihin. Diakin ja harjoittelupaikan toivottiin myös osallistuvan opiskelijoiden ateriakustannuksiin.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastateltavien vastauksista kävi ilmi, että orientoivia opintoja pidettiin merkittävänä tekijänä opiskelun sujuvuudessa ja ne koettiin ne erittäin hyödylliseksi. Sieltä opiskelijat saivat vertaistukea sekä opetusta suomen kieleen, että myös johdatusta Suomen sosiaali- ja terveysjärjestelmään. Toiset vastaajista kokivat tuen riittäväksi opintojen alkuvaiheessa, toiset puolestaan toivoivat tiiviimpää yhteydenpitoa vielä orientoivien opintojen jälkeenkin.

Opinnäytetyöni loppuvaiheessa sain kuitenkin kuulla, että erityisrahoituksella toiminut maahanmuuttajien orientoivat opinnot on lopetettu. Tilalle on tullut valmentavat opinnot, jotka valmentavat opiskelijaa yleisellä tasolla ammattikorkeakouluopintoihin. Tämän jälkeen opiskelija hakee normaalin pääsykoemenettelyn kautta valitsemaansa ammattikorkeakouluun. Lopettamispäätös kuulosti huolestuttavalta, sillä moni koki hyötyneensä opinnoista. Toisaalta taas hyvänä puolella uudessa mallissa voitaneen pitää sitä, että opiskelijat aloittavat opintonsa jo alkuvaiheessa ns. sekaryhmissä joka koostuu kantasuomalaisista sekä maahanmuuttajataustaisista opiskelijoista. Kun ryhmät muodostetaan opintojen alussa, voi siihen olla helpompi integroitua, kuin jos ryhmiin tullaan vasta ensimmäisen lukukauden jälkeen. Kysymykseksi kuitenkin jää, kuinka maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden tarvitsema erityistuki ja ohjaus tullaan huomioimaan opintojen alkuvaiheessa.

Moni opiskelija pelkää kielitaitonsa olevan riittämätön ja se voi heijastua epävarmuutena opiskeluun. Jotkut oppilaat saattavat kokea tarvitsevansa tukea kielen opiskeluun tai saada vastauksia kysymyksiin, mitä eivät ole ymmärtäneet luentotilanteissa. Resurssien puitteissa voisi miettiä säännöllisesti kokoontuvaa ryhmää, joka yhdessä kävisi läpi vaikeimpia asioita ymmärtää, kielioppia sekä muita mieltä askarruttavia kysymyksiä. Monet haastateltavat kokivat ryhmätyötilanteet haastaviksi. Moni ei uskalla hakeutua kantasuomalaisten opiskelijoiden ryhmiin, vaan ryhmät usein jakautuvat niin, että nämä kaksi ryhmää työskentelevät erillisissä ryhmissä. Ei ole kuitenkaan myöskään välttämättä tarkoituksen mukaista, että opettaja jakaa opiskelijat ryhmiin, sillä se saattaa aiheuttaa

enemmistön keskuudessa vastalauseita. Kuitenkin kannustaminen ja rohkaisu opettajan puolelta voisi edesauttaa ns. sekaryhmien muodostamista.

Sulander & Romppainen (2007) korostavat tutkimuksessaan hyvien sosiaalisten suhteiden olevan tärkeä voimavara opiskelijalle. Yhteenkuuluvuuden tunne lisää hyvinvointia joka heijastuu jaksamiseen ja opiskelun mielekkäänä kokemiseen. Opiskelijoiden keskinäisiä suhteita olisi hyvä kehittää Diakissa edelleen. Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat olisi hyvä saada jo opintojen alkuvaiheessa mukaan kantasuomalaisen opiskelijoiden toimintaan. Haastatteluissa nousi vahvasti esille opiskelijoiden halu olla tasavertaisia ja samanarvoisia opiskelijoita kantasuomalaisen kanssa. Kaikki toivoivat vahvempaa yhteisöllisyyttä ja integraatiota opintokokonaisuusryhmissä, joissa opiskelijat eivät välttämättä tunteet ketään entuudestaan.

Sosiaalisten suhteiden merkitystä opiskelussa pohdittaessa, on syytä muistaa, että maahanmuuttajataustaisilla opiskelijoilla ei välttämättä ole samanlaista tukiverkkoa ympärillään kuin mitä kantasuomalaisilla opiskelijoilla on. Osa on saattanut tulla Suomeen yksin ja sukulaiset sekä ystävät ovat kaikki jääneet lähtömaahan. Tällöin saattaa entistä enemmän korostua hyvien sosiaalisten suhteiden merkitys muihin opiskelijoihin. Parhaimmassa tapauksessa opiskelija onnistuu solmimaan hyviä ihmissuhteita opiskelijatovereihinsa, jotka voivat tukea opiskelijaa henkisellä tasolla että myös esimerkiksi mahdollisissa opiskeluhaasteissa.

On syytä muistaa, että moni maahanmuuttajataustainen opiskelija saattaa olla aluksi ujo ja epävarmakin osittain kielitaidon takia eikä välttämättä tutustu niin helposti kanssaopiskelijoihin. Olisikin syytä kehittää toimintaa niin opiskelujärjestöjen (Hedari), opettajien sekä myös itse opiskelijoiden puolesta ja tuella niin, että toimintaan, myös vapaa-ajan, on helppo päästä kaikkien mukaan. Voisi jopa perustaa erillisen maahanmuuttajaopiskelijoiden koordinaattorin opiskelijajärjestöön, joka kiinnittäisi erityistä huomiota myös heidän mukaan ottamiseen erilaiseen toimintaan. Toimintaa suunniteltaessa on hyvä ottaa huomioon erilaiset kulttuuritaustat ja toimintaa kannattaakin suunnitella monipuolisesti, niin että jokaiselle löytyy jotakin. Parhaimmillaan toiminnassa on mukana kulttuurillista

rikkautta ja avoimuutta jolloin ihmiset pääsevät tutustumaan toisiinsa moniulotteisimmin ja hälventämään mahdollisia ennakkoluuloja ja asenteita puolin ja toisin. Mitä enemmän opiskelijoita rohkaistaan yhteiseen toimintaan mukaan, sitä paremmat edellytykset on varmasti myös varsinaiselle opiskelulle kun ryhmät sekoittuvat tasaisesti kantaväestöä edustavista ja maahanmuuttajataustaisista opiskelijoista.

Jokainen haastateltava nosti esille kuraattorin ja opinto-ohjaajan palvelut, jotka tukivat opiskelua ja auttoivat vaikeuksissa. Tärkeäksi koettiin se, että oli joku henkilö jolle saattoi mennä puhumaan ja joka kuunteli ja otti vastaan opiskelijoita lyhyelläkin varoitusajalla. Opettajilta saatu tuki ja ymmärrys sai myös kiitosta, mutta opettajien kiireiden takia kontaktit heihin saattoi jäädä melko pintapuoliseksi. Osa maahanmuuttajista saattaa kulttuuritaustansa vuoksi vierastaa kääntyä ongelmatilanteissa opettajien puoleen auktoriteetti-asetelman vuoksi. Tästäkin syystä on hyvä, että koululta löytyy luotettavia työntekijöitä, jotka eivät toimi varsinaisina opettajina, ja joille oppilaat uskaltavat puhua ja kertoa mieltä painavista asioista.

Opiskelijan hyvinvointiin keskeisesti vaikuttavia tekijöitä todettiin kirjallisuusosiossa olevan taloudellinen tilanne, motivaatio sekä työssäkäynti opintojen ohella. Nämä nousivat esiin myös haastatteluvastauksissa. Haastateltavat olivat kaikki motivoituneita, mutta ajoittain heillä oli huoli taloudellisesta pärjäämisestä. Työssäkäynti opintojen ohella oli melkein kaikille välttämätöntä, mutta tämä taas saattoi vaikuttaa ajanhallintaan. Vapaa-aikaa ei juuri ollut, jolloin jaksamiseen myönteisesti vaikuttavia tekijöitä, kuten esimerkiksi vapaa-ajan harrastuksia tai liikuntaa ei juuri ehditty harrastamaan. Tilanne on haastava, sillä maahanmuuttajataustainen opiskelija saattaa käyttää jo ennestään opiskeluun kaksinkertaisen ajan kantasuomalaisiin opiskelijoihin verrattuna. Lepääminen ja rentoutuminen silloin tällöin ovat jaksaminen ja hyvinvoinnin edistämisen kulmakiviä.

Kirjallisuusosiossa on harjoittelukappaleen teoriaksi havainnollistettu työyhteisön kokemuksia maahanmuuttajataustaisista työntekijöistä. Työyhteisöissä, esimerkiksi terveydenhuollossa saattaa Voiman (2007, 73) mukaan esiintyä epäilyjä maahanmuuttajataustaisen työntekijän kyvyistä selviytyä työstään. En-

nakkoluuloihin voivat vaikuttaa ihon väri tai muut näkyvät kulttuuriset erot. Ennakkoluulot näkyvät työyhteisössä muun muassa sulkemalla työntekijä pois erilaisista sosiaalisista yhteyksistä.

Jokaisella haastateltavalla oli onneksi takanaan onnistuneita harjoitteluita, vaikka muutamia vaikeuksia olikin koettu yksittäisissä harjoittelupaikoissa. Osa saattoi kokea, että heitä edellä kuvatun mukaisesti ei otettu mukaan työyhteisöön siinä määrin, mitä muita työntekijöitä tai opiskelijaharjoittelijoita. Lisäksi saattoi olla epäilyjä harjoittelijan kyvystä suoriutua annetuista työtehtävistä. Oli kuitenkin ilahduttava kuulla, että kukaan haastateltava ei ollut kokenut erityistä syrjintää, rasismia tai ennakkoluuloja asiakkaiden puolelta. Osa harjoittelupaikoista osasi myös hyödyntää harjoittelijaa ns. kulttuuritulkin tehtävissä, mikä saattaa helpottaa esimerkiksi asiakastyötä maahanmuuttaja-asiakkaiden parissa.

Opettajien kannattaa kiinnittää erityistä huomiota maahanmuuttajataustaisten oppilaiden tukemiseen. Melkein jokainen toivoi useampaa vierailukäyntiä ja tiiviimpää yhteydenpitoa harjoittelupaikoilla. Monelle opiskelijalle suomalainen työkuulttuuri voi olla melko vieras käsite, eivätkä opiskelijat ole välttämättä sisäistäneet sitä kantasuomalaisten opiskelijoiden tavoin. Työkuulttuuri on hyvin erilainen eri maissa ja lisäksi ennakkoluulot harjoittelupaikoilla saattavat yllättää opiskelijat. Opettaja voisi tukea oppilasta juuri tiiviimmällä yhteydenpidolla ja keskustella oppilaan kanssa tämän omista kokemuksista harjoittelupaikalla: Oli ko joku asia mikä yllätti? Miten siitä selvittiin? Entä kuinka toimia jatkossa?

Koulun henkilökunnan tarjoamaa tukea mietittäessä joudutaan kuitenkin miettimään myös opettajien resursseja, joita on supistettu tuntuvasti viime vuosina. Opettajien aikaa opiskelijoille ei ole resursoitu riittävästi eikä kahdenkeskisille ohjaukselle ole aikaa. Opetus ja ohjaus ovat siirtyneet osittain esimerkiksi opimisalusta Fronterille, missä keskustelu ja kysymykset opintokokonaisuudesta käydään läpi kirjallisesti internetin välityksellä ohjaavan opettajan kanssa. Resurssilaskelmissa huomioidaan opettajan aika yksittäisen opiskelijan ohjaamiseen. On kuitenkin syytä muistaa, että tämän tyyppiset laskelmat eivät välttä-

mättä pääse toteutumaan käytännössä, sillä opiskelijat ovat yksilöitä, joista osa tarvitsee enemmän tukea opintoihin, toiset ehkä vähemmän.

Jokainen haastateltava oli ajoittain kokenut opiskeluissaan haastavia hetkiä, oli kyse sitten muiden asenteista, oman identiteetin etsimisestä tai kielivaikeuksissa. Kaikki heistä olivat kuitenkin päässeet pitkälle opinnoissaan, eikä kukaan ollut luovuttamassa vaikka vaikeuksia välillä eteen ilmaantuikin. Vieraalla kielellä ja vieraassa kulttuurissa opiskelu on välillä haastava kenelle tahansa, mutta haastateltavien päämäärätietoisuus ja päättäväisyys teki minuun syvän vaikutuksen. Yksi haastateltava kiteyttää ajatukseni seuraavasti:

Minusta jos joku haluaa käydä tätä koulua ja joku on hyvin motivoitunut ja jos joku valmis tässä tätä ihmistyötä, hän kyllä pystyy tehdä. Eli täällä on niin hyvät palvelut, just se kuraattori ja ohjaajat ja opettajat eli se on mahdollista.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi itsessään oli pitkä ja vaativa, mutta samalla myös kehittävä ja antoisa. Ammatillista kehittymistä on tapahtunut koko prosessin ajalta. Tiedonhaku osoittautui yllättävän haastavaksi, sillä halusin saada tutkimukseen mahdollisimman ajankohtaista ja monipuolista teoria-aineistoa. Aineistoa löytyi melko runsaasti, jolloin seuraavana haasteena olikin aiheen rajaaminen, jotta tutkimus ei lähtisi rönsyilemään, vaan sisällöstä tulisi mahdollisimman tiivis mutta informatiivinen kokonaisuus. Kehitettävää olisi vielä ajankäytössä, sillä en aina onnistunut pysymään tavoitteeksi asettamassani aikataulussa.

Opinnäytetyössäni opin työskentelemään laadullisen tutkimuksen parissa. Valitsin laadullisen menetelmän, sillä halusin työn, jossa pääsee tutkimaan ja kuuntelemaan ihmisten kokemuksia ja ajatuksia. Tutkimuksessa yllätti haastateltavien löytämisen vaikeus. Huomasin aiheeni olevan erityisen herkkä varsinkin niille, joilla oli erityisen huonoja kokemuksia joko itse opiskeluun tai harjoittelupaikkaan liittyen. Monet saattoivat kieltäytyä haastattelusta, sillä aihe oli liian kipeä ja henkilökohtainen. Sain loppujen lopuksi hankittua neljä haastateltavaa. Mietin aluksi, onko otanta riittävä luotettavia tutkimustuloksia ajatellen, sillä työssäni on kuitenkin neljän hyvin erilaisen ihmisen kokemuksia opiskelustaan. Keskityinkin enemmän kuvailemaan heidän henkilökohtaisia tuntemuksiaan ja kokemuksiaan. Vastauksista huomasin, että loppujen lopuksi heillä oli melko samantyyppisiä ajatuksia, vaikka vastaukset itsessään hyvin yksilöllisiä olivatkin.

Haastateltavat olivat tutkimusaiheesta kiinnostuneita, ja yksi haastateltavista totesikin, että hän halusi tulla mukaan, jotta toimintaa saisi kehitettyä ja opiskelijoiden olosuhteita parannettua. Oli myös ilo huomata, että kaikilla haastateltavillani opiskelijoilla oli hyviä kehittämideoita ja olisi hyvä, jos edes osaa niistä päästäisiin toteuttamaan. Toivon myös, että jotkut saisivat tämän työn kautta uutta näkökulmaa maahanmuuttajataustaisen ihmisen opiskeluarkeen ja mahdollisiin haasteisiin, mitä kantasuomalaiset opiskelijakollegat eivät välttämättä tule itse edes ajatelleeksi.

Kuten yllä todettiin, tutkimuksesta ei kuitenkaan voida välttämättä vetää yleisiä johtopäätöksiä maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden hyvinvoinnista Diak Helsingissä, sillä tutkimustulokset ovat yksittäisten ihmisten kokemuksia ja ajatuksia. Haastatteluun on saattanut valikoitua joukko niitä onnekkaita, joille opiskelu on ollut suhteellisen sujuvaa ja vaikeuksista on selvitty. On kuitenkin myös niitä, joille opiskelu on saattanut olla huomattavasti haasteellisempaa. Voi olla, että nämä opiskelijat ovat kokeneet tutkimuksen aiheen liian henkilökohtaiseksi ja ikäväksi, ja heidän kokemuksensa jäävät työssä kertomatta. Haastattelemani opiskelijat mahdollisista vastoinkäymisistään huolimatta kuitenkin kokivat, että aihe on tärkeä ja suostuivat tästä syystä haastatteluun. Moni piti tärkeänä sitä, että tällä tutkimuksella voitaisiin kehittää opiskelua entistä sujuvammaksi.

8.1 Tutkimustulosten luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Aineiston tuottamisen olosuhteet ja tilanteet pitäisi kuvailla mahdollisimman tarkasti ja kuvainnollisesti. (Hirsjärvi ym. 2007, 232.) Olenkin pyrkinyt kertomaan mahdollisimman seikkaperäisesti haastattelutilanteista, paikasta ja itse tapahtumasta. Tutkimustuloksia esitettäessä on myös hyvä perustella, mihin tulkintansa nojaa. Tässä työssä olen pyrkinyt todentamaan ja rikastuttamaan tutkimusselostetta suorilla haastatteluotteilla.

Tutkija hyödyntää teoriaa etsiessään mahdollisimman laaja-alaisesti eri lähteitä. Lähteitä löytyy esimerkiksi kirjallisuudesta, Internetistä sekä artikkeleista. Tiedonhaussa suositaan tuoreita, ajankohtaisia tietoja. Lisäksi tutkijan täytyy olla lähdekriittinen. (Hirsjärvi ym. 2007, 110.) Työssäni pyrin hyödyntämään monipuolisesti eri lähteitä, uusimpia tutkimuksia sekä artikkeleita. Myös erilaisesta kirjallisuudesta sain paljon yleistä tietoa teoreettiseen viitekehykseen, johon peilasin miettiessä haastattelukysymyksiä ja kirjoittaessani tutkimustuloksista.

Empiirisessä tutkimuksessa tutkijan tulee etiikan näkökulmasta huolehtia, että yksittäisiä henkilöitä ei tunnisteta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 22.) Kerroin työssäni henkilöiden taustatiedoista vain oleellimmat seikat. Haastateltavat nimesin

aakkosin A, B, C ja D tutkimustulosten ymmärrettävyyden parantamiseksi. Tutkija noudattaa lisäksi ”rehellisyyttä, tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimuksen arvioinnissa” (Tuomi & Sarajärvi 2007, 132). Haastattelunauhat tuhottiin litteroinnin jälkeen ja litteroitu aineisto on vain tekijän hallussa. Lisäksi tutkimusta varten on hankittu asianmukainen tutkimuslupa.

LÄHTEET

- Aaltonen, Milla; Joronen, Mikko & Villa, Susan. Syrjintä Suomessa 2008. Ihmis-
oikeusliitto ry:n julkaisuja.
- Ammattikorkeakoulunopinnot. Opiskele AMK:ssa. i.a. Viitattu 23.03.2012.
<http://www.ammattikorkeakouluopinnot.fi/FI/Koulutus/Ammattikorkeakoulut>
- Arvilommi, Nicola 2005. Monikulttuurisuus sosiaali- ja terveystalouden haasteena.
Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu. D, Työpaperi-
ta, 1458-3674; 30
- Diak Helsingin opintotoimisto. sähköpostikysely. Toteutettu 17.08.2012 Haastat-
telu tekijän hallussa.
- Diakonia ammattikorkeakoulu 2012. Koulutusohjelmat. Viitattu
21.08.2012. <http://www.diak.fi/hakijalle/Koulutusohjelmat/maahanmuuttajille/Sivut/default.aspx>.
- Diakonia ammattikorkeakoulu. Järvenpään yksikkö. Viitattu 20.08.2012.
http://jarvenpaa.diak.fi/eng_degree
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diakonia-ammattikorkeakoulun internetsivut.
Viitattu 09.02.2012. <http://helsinki.diak.fi/>.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Tutkintosääntö 2011. Viitattu 15.05.2011.
- Dufva, Mia; Nissilä, Leena; Nurminen, Anne & Katva, Liisa. 2009. Kaksi- ja mo-
nikielisten kielelliset vaikeudet ja kielen oppimisen tuki. Teoksessa
Nissilä, Leena & Sarlin, Hanna-Mari. (toim.) Maahanmuuttajien op-
pimisvaikeudet Helsinki: Otava, 36–65.
- Erola, Hanna 2004. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi 2004. Sosiaa-
li- ja terveysministeriön selvityksiä. Helsinki: Sosiaali- ja terveystal-
ministeriö.
- Eskola, Jari; Suoranta, Juha. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tam-
pere: Osuuskunta Vastapaino.
- Heusala, Maarit; Kokko, Taina & Marttila Marjaana 2011. Yhdessä tein – hanke
2009–2011 – Opiskelijahyvinvoinnin kehittäminen uudenmaan alu-
een ammattikorkeakouluissa. Diakonia-ammattikorkeakoulun jul-
kaisu. C, Katsauksia ja aineistoja, 1455-9935 ; 20.

- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko; Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Jasinskaja-Lahti, Inga; Liebkind, Karmela & Vesala, Tiina 2002. Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia. Helsinki: Yliopistokustannus Universty Press Finland Ltd. HYY yhtymä.
- Juuti, Pauli 2005. Monikulttuurisuus voimavaraksi. Valtaväestö ja maahanmuuttajat työyhteisössä. Monikulttuurisuus voimavarana työyhteisössä ETMO -hankkeen tutkimusraportti. Kiljavan opisto ja JTO - tutkimuksia sarja. JTO tutkimuksia, 0784-6525.
- Kalima, Riitta 2011. Opintojen pitkittyminen ja keskeyttäminen ammattikorkeakouluissa. Tutkimus Helsingin ammattikorkeakoulun opintojen pitkittymisen ja keskeyttämisen syistä vuosina 2001–2007 ja niihin vaikuttamisen keinoista. Helsinki: Suomalaiset oikeusjulkaisut SOJ Oy.
- Karhia, Marjaana 2005. Kokemuksia maahanmuuttajien ammattikorkeakoulun orientoivista opinnoista. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. Helsinki. D, Työpapereita, 1458-3674; 24.
- Kilpiäinen, Seppo 2003. Odotetaan käytäntöä ja saadaan teoriaa. Tutkimus Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun terveystieteiden opiskelijoiden käsityksistä ja kokemuksista opetuksesta ja ohjauksesta vuosin 1995–1997 ja 2000-2001. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Kirkkopalvelut. Yhdessä työhön. Monikulttuurinen työyhteisö. i.a. Viitattu 15.03.2012. <http://www.kirkkopalvelut.fi/yhdessa/yhdessa-tyohon/monikulttuurinen-tyoyhteiso/34-kulttuurien-peruseroja>
- Kiviniemi Kari 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä : PS -Kustannus. 70–85.
- Kujanpää, Kirsti. 2010. Monikulttuurisuus kunnan henkilöstöstrategioissa. Teoksessa Vartia, Maarit (toim.) Työ ja ihminen. Lisänumero 2. Tampereen Yliopistopaino Oy, 616–631.

- Marttila, Marjaana & Häkkinen, Johanna 2008. Polulla - projekti – Erityistä tukea ammattikorkeakouluopinnoissaan haasteita kohdanneille. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. C, Katsauksia ja aineistoja, 1455-9935; 12. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Nieminen, Eija. Lehtori. Opinto-ohjaaja. Sosiaali- ja terveysala. Helsingin toimipaikka. Sähköpostikeskustelu 13.08.2012.
- Nieminen, Suvi 2011. Maahanmuuttajasairaanhoitajien työlääät tiet ammattiin. Teoksessa Laihto, Anne & Ruoholinna, Tarita (toim.) Terveysalan ammatit ja koulutus. Oy yliopistokustannus. HYY-yhtymä. 224–246.
- O'Diako 2012. Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden opiskelijakunta. Viitattu 20.03.2012. <http://www.diak.fi/odiako>
- Opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivut. Ammattikorkeakoulutus. Viitattu 09.02.2012. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/?lang=fi>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön tilastoja. Opetushallitus 2010. Viitattu 23.03.2012. <http://vipunen.csc.fi/fi-fi/ammattikorkeakoulutus/opiskelijat/Pages/default.aspx>
- Opetusministeriö. Opetusministeriön maahanmuuttopoliittiset linjaukset 2009. Viitattu 20.08.2012. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm48.pdf?lang=fi>
- Partanen-Rytilahti, Minna 2008. Maahanmuuttajataustaisten sairaanhoitajaopiskelijoiden ammatillinen kasvu ja kehitys. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Pro gradu -työ.
- Peltoniemi, Anu 2009. Aikuisten maahanmuuttajien tuki. Teoksessa Nissilä, Leena & Sarlin, Hanna-Mari (toim.) Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. Keuruu: Otava, 157–166.
- Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelma. Viitattu 22.08.2012. <http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>
- Sisäministeriö 2012. Internetsivut. Viitattu 13.02.2012. <http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/7F801E1BBBE6E80FC2256F770045F78D?opendocument>

- Sulander, Juhani & Romppanen, Vuokko 2007. Hyvinvointi koulutyössä ja opiskelussa. Opiskelijoiden hyvinvointia kartoittavan työkalun kehittäminen. Työympäristötutkimuksen raporttisarja.
- Tilastokeskus 2012. Opiskelijoiden työssäkäynti. Viitattu 21.03.2012.
<http://www.stat.fi/til/opty/index.html>
- To care, To dare, To share. Syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa. Viitattu 21.08.2012. <http://cds.diak.fi/>
- Trux, Marja-Liisa. 2009. Maahanmuuttajataustaisten erityinen tuki. Teoksessa Nissilä, Leena & Sarlin, Hanna-Mari. (toim.) Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. Helsinki: Opetushallitus, 151–156.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vartia Maarit 2010. Työpaikkakiusaaminen monikulttuurisissa työyhteisöissä. Teoksessa Vartia, Maarit. Työ ja ihminen. Lisänumero 2. Tampereen Yliopistopaino Oy, 682–694.
- Voima, Kyösti 2007. Sithän sä oot se poppamies. Terveysalan työntekijöiden tutkimuksia monikulttuurisesta hoitotyöstä. Kuopion yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

LIITE 1 Haastattelupyyntö

Olen sosiaalialan opiskelija Anna-Riikka Ojala (Diak Helsinki). Etsin opinnäytetyötäni varten 4-5 vapaaehtoista maahanmuuttajataustaista sosiaali- ja terveystieteiden alan opiskelijaa kertomaan kokemuksiaan opiskelusta ja harjoittelupaikoista Diak Helsingissä. Tarkoitukseni on haastatella opiskelijoita yksittäin, haastatteluaika on arviolta 20–45 min.

Teen opinnäytetyötäni CDS -projektille. Kyseessä on To Care To Dare To Share – syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa -projekti joka on alkanut 01.09.2009. Projekti on valtakunnallinen Diakonia-ammattikorkeakoulun hallinnoima yhteistyöhanke, jossa on mukana 14 ammattikorkeakoulua. Hankkeen tavoitteena on ammattikorkeakoulu-opiskelijoiden hyvinvoinnin lisääminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Projektin päämääränä on tukea sekä suomalaisten että ulkomaisten ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia.

Opinnäytetyön tavoitteena on löytää keinoja maahanmuuttajaopiskelijoiden tukemiseen heidän opinnoissaan ammattikorkeakoulussa. Työssä tutkitaan, mitkä seikat vaikuttavat opiskelijan jaksamiseen ja mitä haasteita voidaan kohdata. Lisäksi etsitään keinoja joilla hyvinvointia voitaisiin edistää.

Toivoisin, että opiskelijalla olisi takanaan jo vähintään kaksi harjoittelua. Vastaa-ajien henkilöllisyys ei tule opinnäytetyössä esiin ja haastattelut ovat luottamuksellisia. Osallistumisen tutkimukseen voi lisäksi keskeyttää milloin tahansa syytä ilmoittamatta.

Haastattelut olisi tarkoitus toteuttaa mahdollisimman pian. Voit ottaa minuun yhteyttä sähköpostitse tai puhelimitse. Voin tulla tekemään haastattelut milloin sinulle itsellesi sopii, paikan voit myös valita itse tai sovitaan yhdessä.

Ystävällisin terveisin
Anna-Riikka Ojala

LIITE 2

Haastattelukysymykset

Taustatietoja:

- 1) Ikäsi?
- 2) Mistä maasta olet kotoisin?
- 3) Kauanko olet asunut suomessa?
- 4) Aikaisempi koulutus, missä koulutus on hankittu?
- 5) Suorititko orientoivat opinnot? Oliko orientoivista opinnoista hyötyä? Miten?
- 6) Kuinka monta harjoittelua sinulla on takana, aloitusvuosi?

Hyvinvointia edistävät tekijät opiskelussa:

- 7) Saatko tarpeeksi tukea opiskeluissa? Millaista? (kuraattorit, opiskelijujen ohjaus, tuutorointi, apu kielivaikeuksissa)
- 8) Miten perhe ja läheiset tukevat opiskeluasi? (voimavara / haaste, puolison ja ystävien tuki)
- 9) Liikunnan ja harrastuksien merkitys opintojen ohella? (ajanhallinta? fyysinen jaksaminen?)
- 10) Mikä / mitkä tekijät sinun mielestäsi tukisi opiskelua vielä paremmin? Mitä toivot lisää?

Hyvinvointia kuormittavat tekijät opiskelussa:

- 11) Kuinka tulet toimeen taloudellisesti opiskelijan aikana? (Rahaa perheelle kotimaahan? Avustus vanhemmilta?)
- 12) Käytkö töissä opintojen ohella? Kuormittaako se?
- 13) Mitkä ovat suurimmat haasteet opiskelussa? (oppimisvaikeudet? ajanhallinta? Identiteetti?)

- 14) Jos sinulla on aikaisempi koulutus, onko siitä ollut hyötyä Diakissa? Miten?
- 15) Millaista tukea tai vastaavasti syrjintää olet kokenut opiskelupaikassa? (ryhmätyötilanteet, opettajien suhtautuminen, opiskelijoiden tuki)
- 16) Oletko harkinnut opintojen keskeyttämistä? Miksi?
- 17) Mikä sinua on eniten kuormittanut opinnoissasi? Voisiko sen välttää? Miten?

Harjoitteluun liittyvät:

- 18) Millaista tukea tai vastaavasti syrjintää olet kokenut harjoittelupaikassasi?
- a) muiden työntekijöiden asenne ja ennakkoluulot? Esimiehen tuki, oliko sitä?
 - b) perehdyttäminen? tervetullut -olo? Onko kulttuuritaustaasi hyödynnetty työtilanteissa, ns. kielenkääntäjänä, kulttuuritulkkina?
 - c) rasismi ja kiusaaminen? mukaan ottaminen / eristäminen?
 - d) asiakkaiden tai potilaiden suhtautuminen
- 19) Oletko saanut tarpeeksi tukea harjoittelun aikana opettajalta / ohjaavalta opettajalta?
- 20) Koetko tarvitsevasi lisätukea koululta harjoittelujakson aikana? Minkälaista?

Kehittämisideat:

- 21) Kuinka toimintaa voitaisiin kehittää opiskelun edistämiseksi?